
FAS ÜLKE RAPORU

Mart 2012

Yönetici Özeti

- Arap baharından olumsuz yönde etkilendi.
- 30 milyonluk nüfusa karşın kişi başı milli gelir 5.000usd'nin altındadır.
- Perakende pazarı geçtiğimiz 10 yıl içerisinde önemli bir gelişim gösterdi.
- Pazar halen gelişmiş organize perakendecilikten uzak bir görünüm içerisinde.
- AT Kearney'nin hazırlamış olduğu 2011 Perakende Gelişim Endeksine göre dünya genelinde yatırım yapılması gereken 17. ülke konumundadır.
- AVM perakendeciliği halen istenen seviyede değil.

İçerik

1-Ülke Profili ve Makro Ekonomik Bakış

2-Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapı

3-Perakende Pazarına Genel Bakış

4-Dış Ticaret

5-İnsan Kaynakları Uygulamaları

6-Finansal Yapı ve Dinamikleri

Coğrafi Konum ve Özellikleri-1

Fas 446,550 bin km²'lik yüz ölçümü ile dünyanın en geniş 57. ülkesidir.

KONUMU

- Kuzey Afrika, Kuzey Atlas Okyanusu ve Akdeniz kıyısında, Cezayir ve Batı Sahra arasında yer alır.

KOMŞU ÜLKELER

- Cezayir 1,559 km, Batı Sahra 443 km, İspanya (Ceuta) 6.3 km, İspanya (Melilla) 9.6 km

ÖNEMLİ ŞEHİRLER

- Başkenti Rabat şehridir.
- Önemli şehirler: Casablanca, Fes ve Marakeş

Coğrafi Konum ve Özellikleri-2

UÇUŞ SÜRESİ - GMT

- İstanbul Rabat arası 7 saat 30 dakikalık Paris aktarmalı uçuşlar bulunmaktadır. İstanbul Kazablanka arası 4 saat 30 dakikalık direkt uçuşlar mevcuttur
- GMT ile 0 noktasındadır. TR'ye göre 2 saat geridedir.

FİZİKİ YAPI

- Fas, akarsu bakımından oldukça zengindir. Bu zenginlik sayı bakımındandır. Çünkü ülke ziraatı için çok büyük önem taşıyan bu akarsular, su bakımından oldukça düzensizdir. Yağış mevsimlerinde debileri oldukça artan sular, kurak mevsimlerde azalır. Akarsular genellikle Atlas Dağlarından doğar. Önemli akarsuları Atlas Okyanusuna dökülür.
- Fiziki yapı olarak en dikkat çekici özelliği sıradağlarıdır. Dört tane olan bu dağ silsileleri, birbirlerinden vadilerle ayrılırlar.

Coğrafi Konum ve Özellikleri-3

Resmi Dil:	Arapça resmi dil olarak kullanılmaktadır.
Ticari Dil:	Arapça, Berber lehçeleri, Fransızca
Din:	Müslüman %98.7, Hristiyan %1.1, Musevi %0.2
Para Birimi:	Dirhem ülke içerisinde geçerli olan resmi para birimidir.

İklim Özellikleri

- Ülkede genel olarak üç farklı iklim tipi görülür. Akdeniz kıyılarında hakim olan bol yağışlı Akdeniz iklimi, Atlas Okyanusu kıyılarında, batı rüzgarlarına açık deniz iklimi görülür. Ülkenin orta kesimleri olan Atlas Dağları ve aralarındaki vadilerde serin bir iklim hüküm sürerken, özellikle güney-doğu olmak üzere iç kesimlerde çöl iklimi hakimdir. Ülkenin sıcaklık ortalamaları, kıyılardan iç kesimlere doğru gittikçe artarken, yağış ortalamaları ise azalma gösterir.
- Batı rüzgarlarının okyanustan getirdiği yağmur bulutları Atlas Dağlarında yoğunlaştığından, kıyı bölgeleri en çok yağış alan bölgeleridir. Senelik yağış ortalaması 800 mm civarında olan Orta Atlaslarla Akdeniz kıyıları arasındaki kuzey bölge ülkenin yağışı en bol olan yöresidir. En iç bölgelerde ise yağışlar hemen hemen yok denecek kadar azdır. Bu bölgelerde kavurucu sıcaklar ve dolayısıyla sıcak, kuru rüzgarlar devamlıdır. Orta Atlaslardan sonra güneye doğru yağış ortalaması 200 mm civarında bulunur. Ülkede yağışların en bol olduğu mevsim, ekim ile nisan ayları arasındır.

Resmi Tatil Günleri

11 Ocak	Bağımsızlık Günü
23 Mayıs	Milli Gün
9 Temmuz	Gençlik Günü
30 Temmuz	Kralın Taç Giyme Günü
14 Ağustos	Milli Gün
20 Ağustos	Milli Gün
6 Kasım	Milli Gün
18 Kasım	Bağımsızlık Günü
Dini bayramlar İslami takvime göre kutlanmaktadır.	

Siyasi Yapı ve Özellikleri

Yönetim Biçimi	• Fas, meşruti monarşi ile idare edilir.
Genel Yapı	• Ülke idari bakımdan 16 eyalet ile 2 valiliğe bölünmüştür.
Siyasi Yapının Oluşumu	• 1970 senesinde halk oyuyla kabul edilen anayasaya göre, yasama kurumu sadece millet meclisinden meydana gelen parlamentodur. Seçimle gelen meclisin yetkileri sınırlıdır. Kral (melik) istemediği kanunları veto hakkına sahiptir. Yürütme kurumu başbakan ve bakanlar kuruludur. Bunların tayini, emir tarafından yapılmaktadır. 1971 senesinde, Kral İkinci Hasan'a karşı başarısız bir darbe teşebbüsünde bulunuldu. Bundan sonra anayasada bazı değişiklikler yapılarak halk oyuna sunuldu ve kabul edildi. 1971 anayasa değişikliğinden önce yürütme kurumunun başı kral idi. Bundan sonra bir başbakan tarafından idare edilmesi kabul edildi. • 2007 yılı Eylül ayında Fas'ta düzenlenen parlamento seçimleri bu ülkenin demokrasiye doğru durdurulamaz ilerleme sürecinde bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Fas, on yıldan beri giderek daha da güçlenen bir demokratikleşme süreci yaşamaktadır. Arap Baharı sebebiyle Kral elindeki yetkilerden imtiyazlar vermiştir.
Devlet Başkanı	• Temmuz 1999 tarihinden beri Kral VI. Mohammed görevdedir.
Başbakan	• Abdelilah Benkirane

Ekonomik Görünüm

- Liberal bir ekonomiye sahip olan Fas, özellikle 90'lardan sonra özelleştirmeye hız vermiştir.
- Fas'ın tarım sektöründen sonraki en önemli sektörleri inşaat ve madenciliktir. Madencilik açısından yoğun fosfat kaynaklarına sahip olan ülkede diğer önemli gelir kaynakları balıkçılık ve turizmdir.
- Ülkenin en önemli sorunları arasında altyapı hizmetlerinin yetersizliği, ekonomi ve sağlık alanındaki düşük veriler ve yüksek işsizlik yer almaktadır.
- Genç nüfusun artmasına paralel olarak işsizlik oranında bir artış gerçekleşmiştir. Yüksek işsizlik oranları, birçok Faslı gencin legal veya illegal yoldan başta Fransa ve İspanya olmak üzere yurt dışına göç etmesine yol açmaktadır.
- Bölgesel gelişim olarak Fas, büyük çeşitlilikler göstermektedir. Kazablanka ve Rabat arasındaki bölge ülkenin en gelişmiş bölgesi olup devlet ve özel sektör, yatırımlarını genellikle ülkenin kuzey taraflarına yapmaktadırlar. Fas'ın Cezayir sınırı olan doğu tarafı, ülkenin en az gelişmiş bölgesidir. Batı Sahra bölgesi, ihtilafli bir bölge olma sebebiyle hükümetin özel ilgisine mazhar olmaktadır. Bu bölge, ihracata yönelik tarım sanayisinin güçlü olmasının da katkısıyla ülkenin insani gelişim endeksi açısından en iyi bölgesidir.
- Arap baharın sebebiyle doğan isyanların bastırılması için Kral bazı reformlar uygulamıştır. Bunlar sosyal hakların geliştirilmesini içeren ekonomik reformlar, yolsuzluğu önlemek için denetim mekanizmasının baştan kurulmasıdır. Ayrıca anayasal monarşi ile yönetilen ülkede referandum kararı alınmıştır.
- 2011 - 2015 yılları arasında GSYİH'nın yıllık ortalama % 4,7 oranında büyümesi tahmin edilmektedir.

Fas 1995 yılından bu yana Dünya Bankası tarafından önerilen bir ekonomik program yürütmektedir. Ülkedeki sosyal ve ekonomik eşitsizliğin büyümedeki en önemli engel olduğu belirtilmektedir. Orta ve uzun vadeli hedefler içeren DB programı yıllık ortalama büyümenin %5 düzeyinde gerçekleşmesi gerektiği yönündedir. Bürokrasi ülkenin rekabet ekonomisine geçmesinde büyük engel oluşturmaktadır.

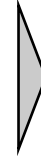
Fas'ın Dünya Ekonomisindeki Konumu

Fas 151,4 Milyar USD' lik GSYİH' si ile dünyada en büyük 58. ekonomiye sahiptir.

GSYİH Sıralaması (Mio USD)* – 2011

DS	ÜLKELER	GSYİH
6	Almanya	2.940.000
7	Rusya	2.223.000
17	Türkiye	960.500
20	İran	818.700
23	Suudi Arabistan	622.000
27	Mısır	497.800
39	Yunanistan	318.100
40	Ukrayna	305.200
48	Romanya	254.200
51	Birleşik Arap Emirlikleri	246.800
54	Kazakistan	196.400
58	Fas	163.000
61	Beyaz Rusya	131.200
66	İrak	113.400
67	Suriye	107.400
71	Tunus	100.000
72	Bulgaristan	96.780
73	Azerbaycan	90.790
74	Libya	90.570
79	Hırvatistan	78.090
87	Lübnan	59.370
89	Litvanya	56.590
101	Türkmenistan	36.900
103	Ürdün	34.530
115	Arnavutluk	23.960
118	Kıbrıs	23.190
121	Gürcistan	22.440
125	Makedonya	20.000
144	Kosova	11.970

CIA The World Fact Book

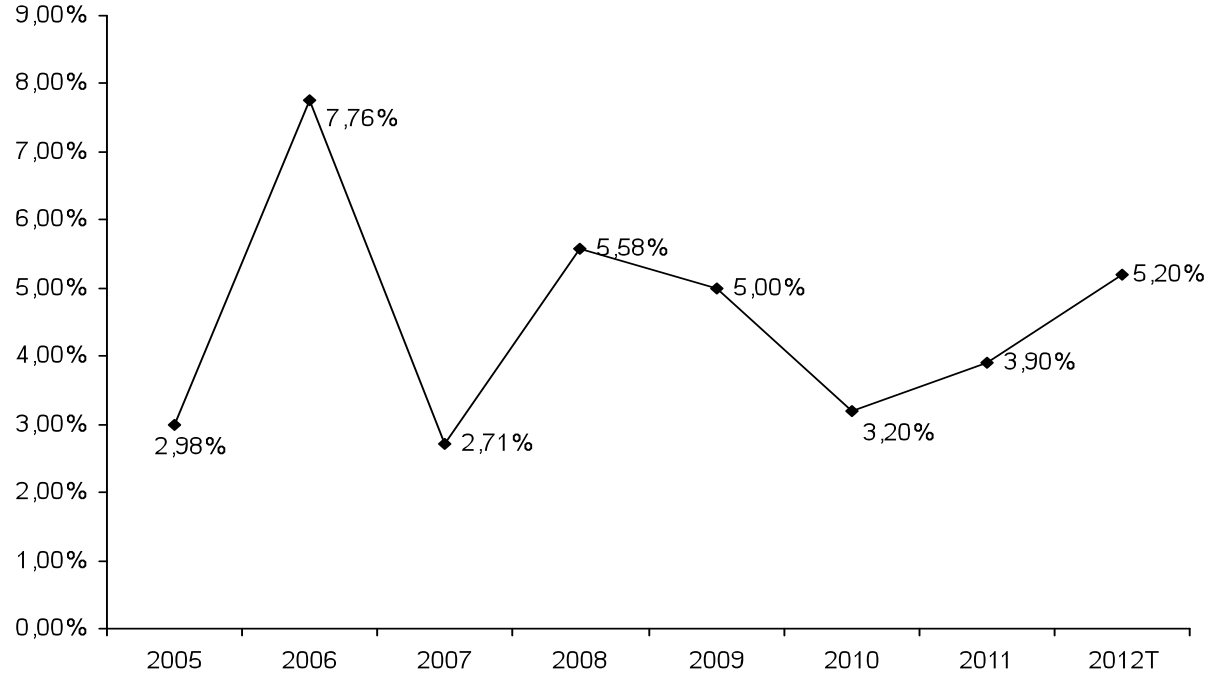

BMD Hedef Pazarlar içerisinde
ekonomik büyüklük açısından en
büyük 11. ülke konumundadır

GSYİH' deki Gelişim

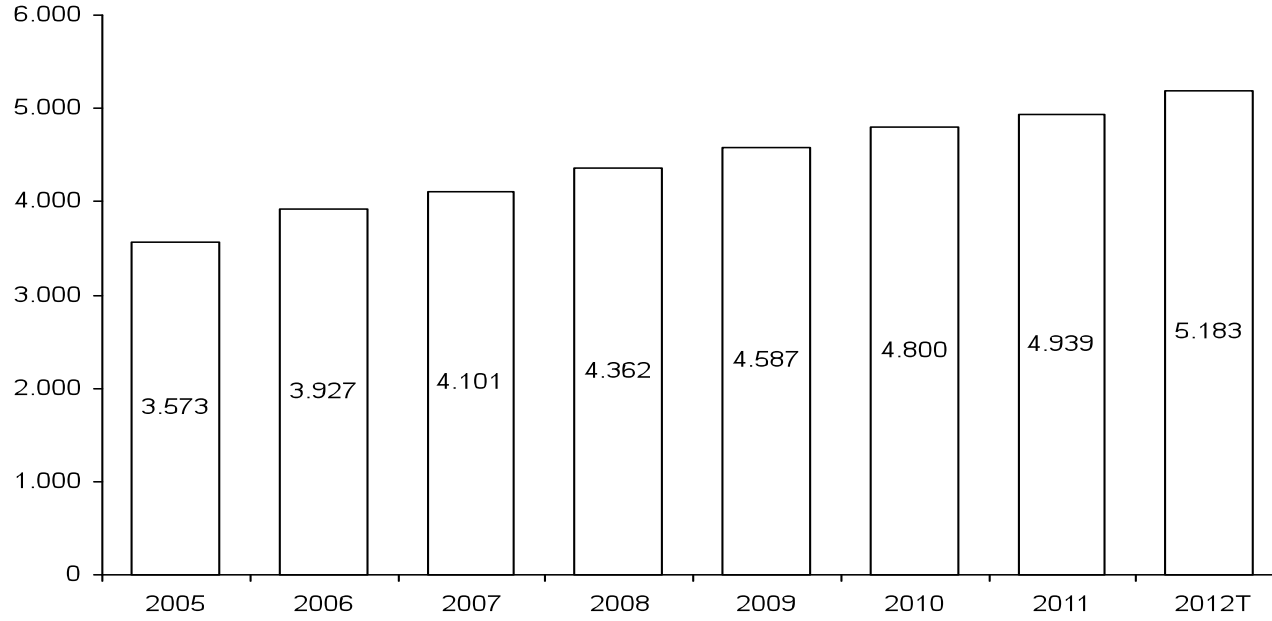
Dış borç yükünün fazla olmaması nedeniyle yaşanan küresel ekonomik krizden göreceli olarak daha az etkilenmiştir. Orta vadede ekonominin güç kazanması beklenmektedir.

GSYİH' deki Artış Hızı

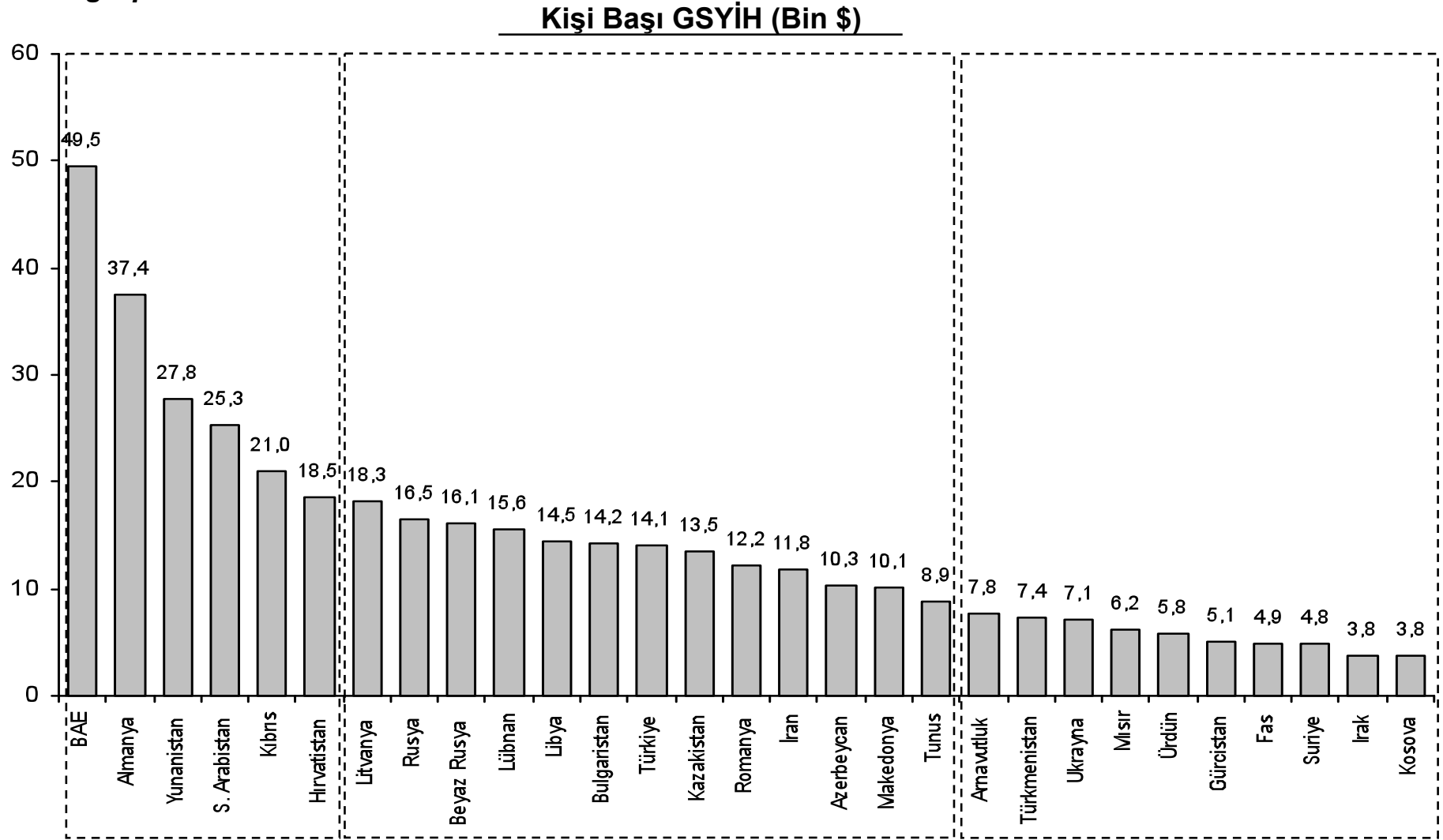
Kişi Başı Milli Gelirde Gelişim

Kişi Başı Milli Gelir - USD (Satın Alma Paritesi)

Kişi Başı Milli Gelirde Dünyadaki Konumu

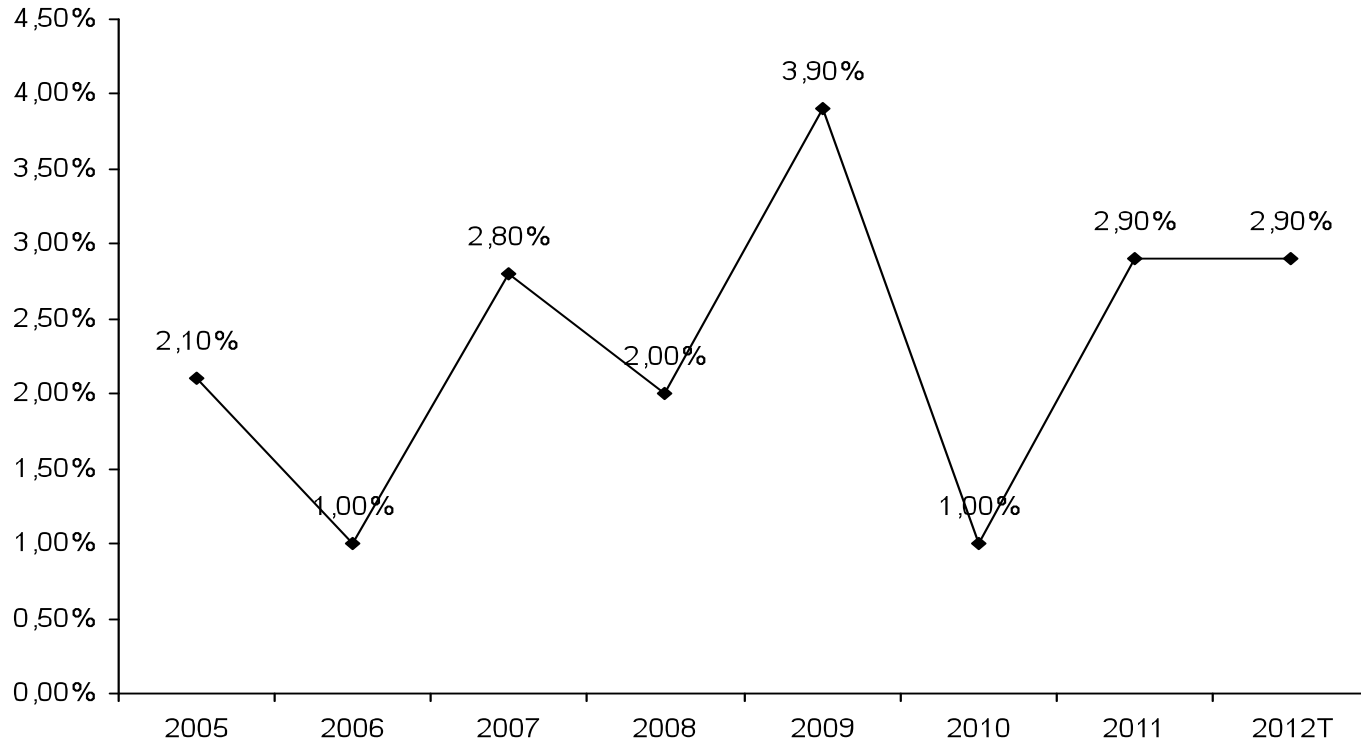
Fas 2011 yılında 4939 USD'lik kişi başı milli gelir ile Hedef Pazarlarda tüketim açısından 3.gruptadır.

Enflasyon

Ülkede genel olarak sıkı para politikası uygulanmaktadır. Para politikası enflasyonun kontrol altında tutulabilmesinde en önemli unsur olarak kabul edilmektedir.

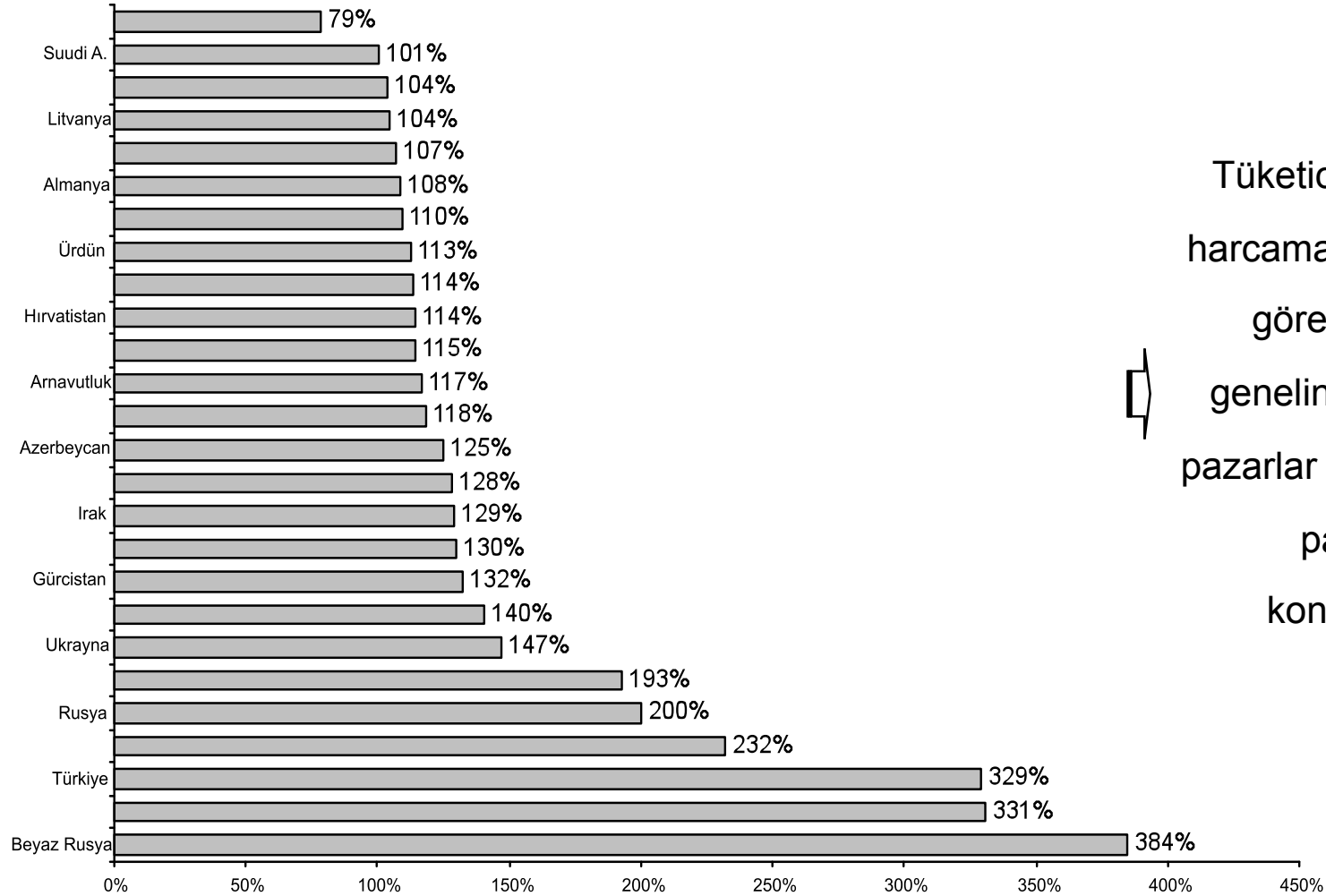
Enflasyondaki Gelişim

Tüketici Fiyatlarında Gelişim

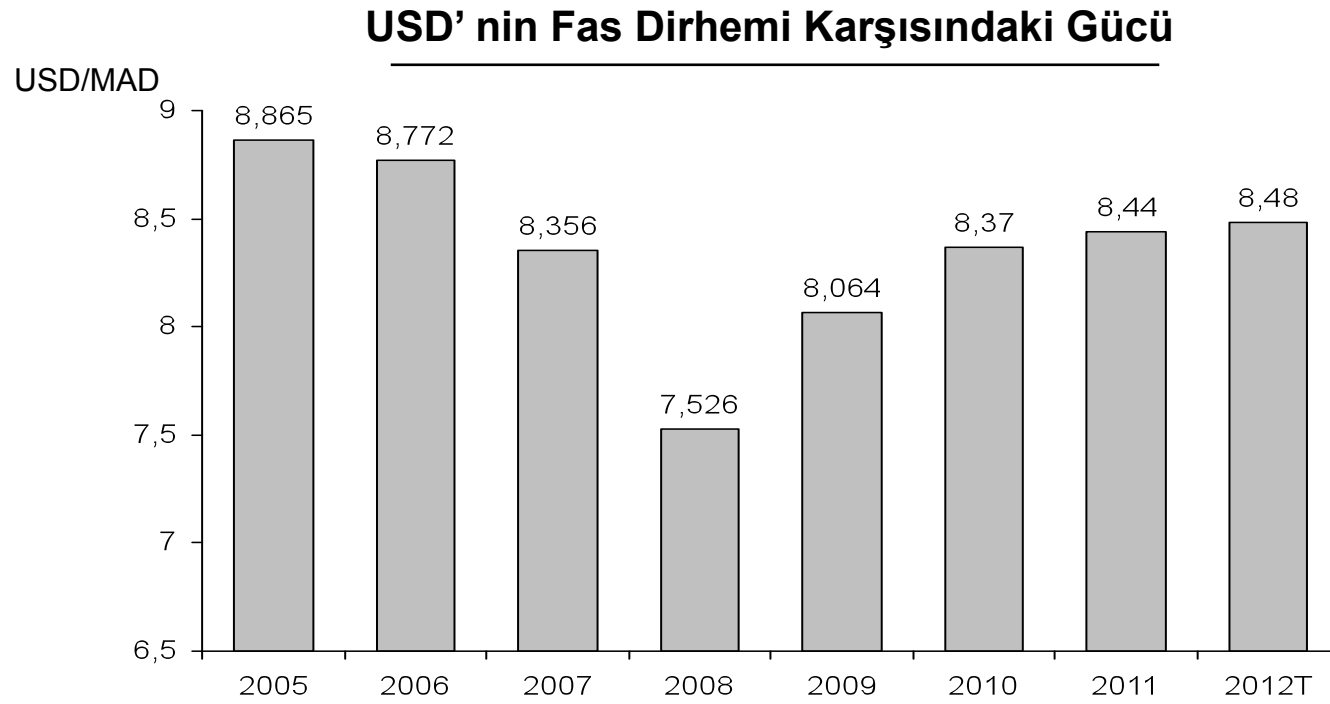
Fas 2000-2011 yılları arasında tüketici fiyatlarında %107 lik bir artış hızı göstermiştir.

Tüketici Fiyat Endeksi: 2000=100%

Tüketicilerin ortalama
harcama alışkanlıklarına
göre Fas; Dünya
genelinde 152.; hedef
pazarlar içerisinde 21. en
pahalı ülke
konumundadır.

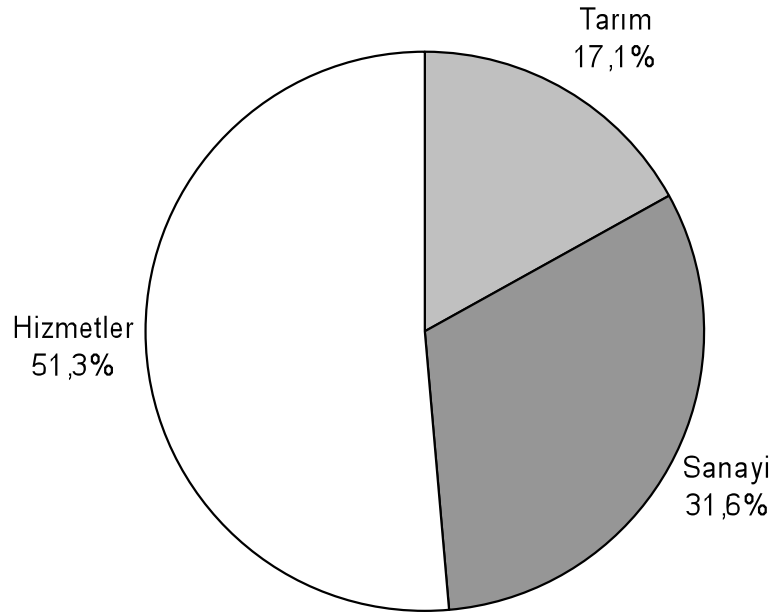
Para Biriminin Gücü

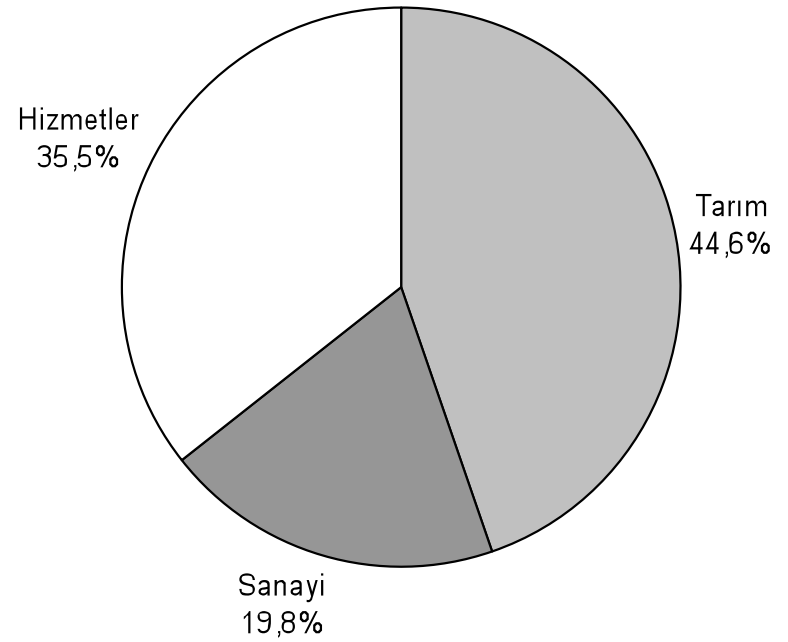
- Milli para Dirhem henüz tam konvertibl değildir. Fas Merkez Bankası Dirhem'in değerini Avrupa paralarından oluşmuş bir sepete göre belirlemektedir.

Sektörel Dağılım

GSYİH'nın Sektörel Dağılımı – 2011

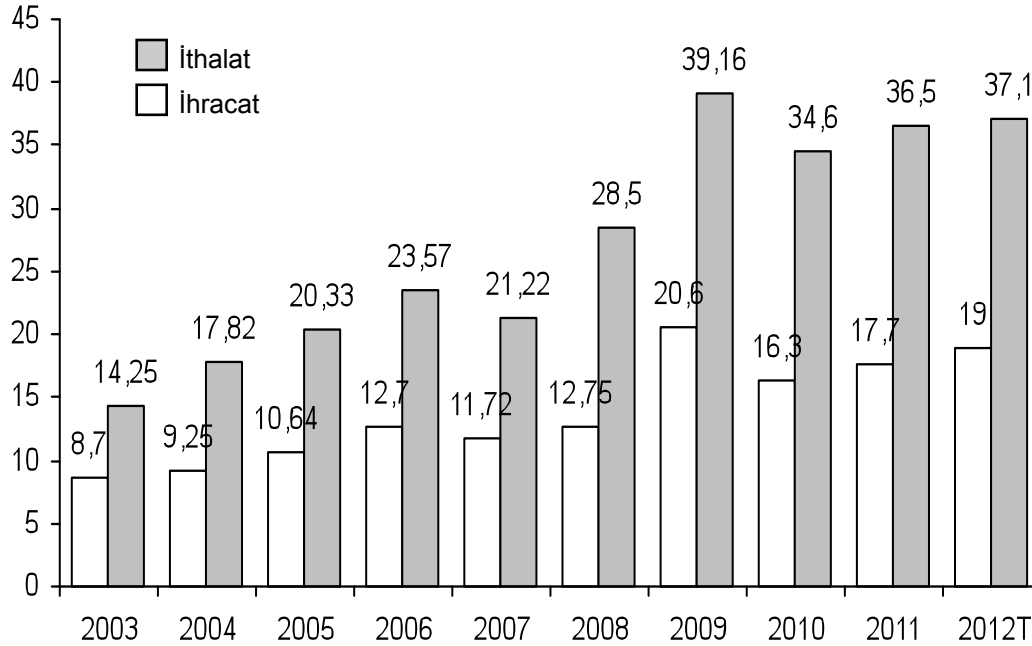
İşgücünün Sektörel Dağılımı-2011

Dış Ticaret

Fas dış ticaret rejimini liberalleştirmeye devam etmektedir. 2009 yılında çıkarılan Finans Yasası sanayi ürünlerinin gümrük vergilerinde indirimle giderek 2009 yılında maksimum % 35 olan sanayi ürünleri gümrük vergisini 2012 yılına kadar % 25'e indirmeyi amaçlamaktadır.

Dış Ticaret Dengesi – 2011 (Milyar – USD)

- Fosfat ve fosfat ürünleri ihracatın yaklaşık olarak 1/3'ünü oluşturmaktadır. İkinci büyük kategori tekstil ve deri ürünleridir. Balık ve balıkçılık ürünleri ise diğer bir önemli ürün grubudur. İthalat ekonomik büyümeye koşut olarak artmaktadır.

Doğrudan Yabancı Yatırım

Ülkeler	DYY (Milyar \$)
Almanya	46.127.366
Suudi Arabistan	21.560.173
Kazakistan	15.900.000
Rusya	9.961.014
Türkiye	9.278.000
Ukrayna	6.495.000
Mısır	6.385.600
Lübnan	4.954.862
Kıbrıs	4.841.376
BAE	3.948.300
Libya	3.833.391
İran	3.616.905
Romanya	3.453.000
Yunanistan	2.250.194
Türkmenistan	2.083.000
Bulgaristan	2.167.527
Ürdün	1.701.478
Tunus	1.512.505
İrak	1.426.400
Beyaz Rusya	1.402.800
Suriye	1.380.894
Fas	1.240.626
Arnavutluk	1.109.558
Litvanya	622.232
Azerbaycan	563.132
Gürcistan	548.826
Kosova	413.401
Makedonya	295.759
Hırvatistan	334.155

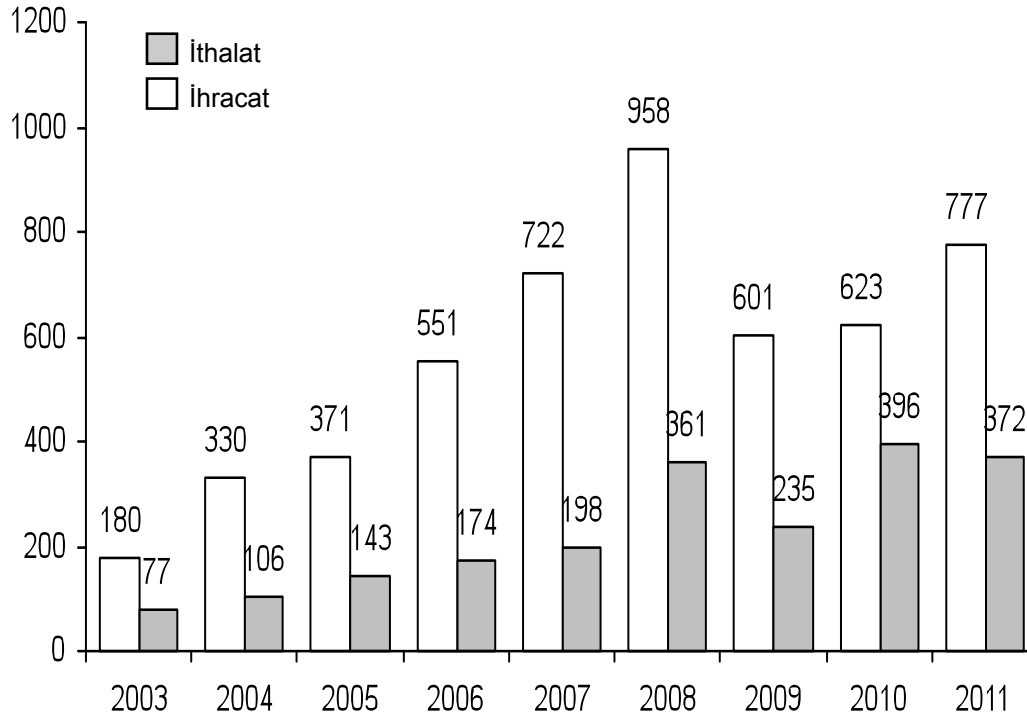

**2010 yılında Fas, Hedef Pazarlar
arasında en çok yabancı yatırımı
kendine çeken 21. ülke olmuştur**

Türkiye Fas Ticari İlişkiler-1

Yıllar itibariyle inişli çıkışlı dalgalı bir seyir izleyen Fas ile dış ticaretimizde, son yıllarda önemli artış kaydedilmiştir. Serbest Ticaret Anlaşması'nın 7 Nisan 2004 tarihinde imzalanmasından sonra, ikili ticari ilişkilerin yeni bir ivme kazandığı görülmektedir. İkili ticaret hacmindeki artış, yıllar itibariyle özellikle ülkemiz lehine gelişmektedir.

Türkiye – Fas Dış Ticaret Verileri (Milyon USD)

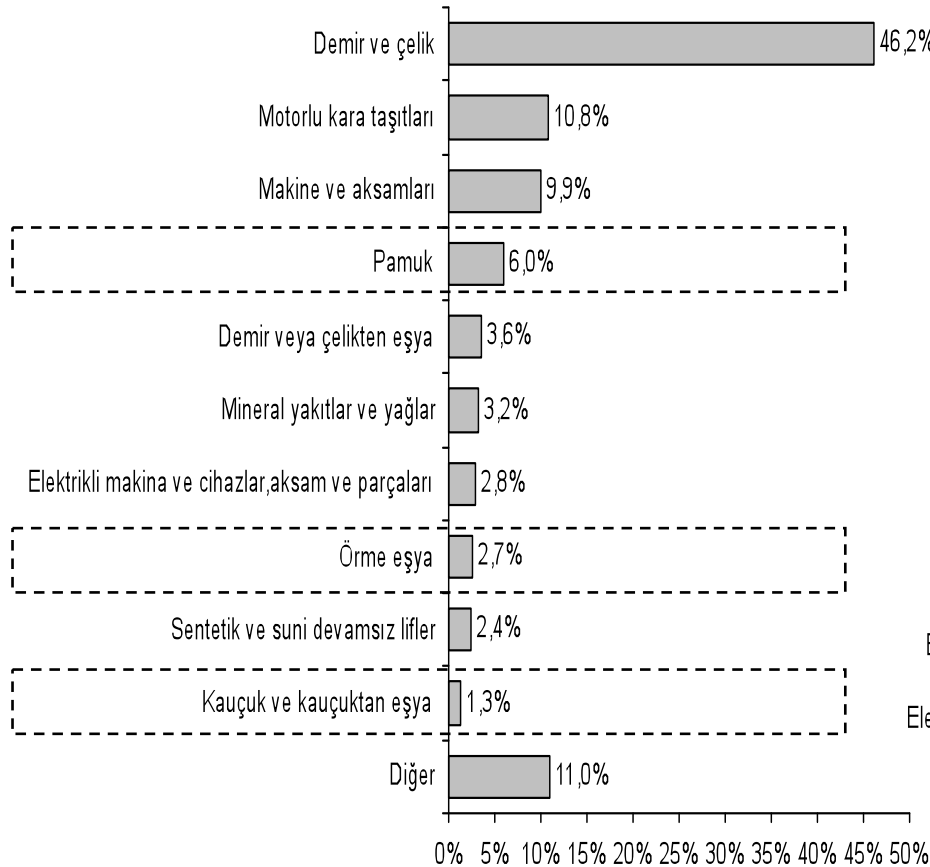

Fas'a yönelik ihracatımızda demir ve çelik ürünleri otomotiv ve yedek parçaları, beyaz eşyalar ve tekstil ürünleri önem arz eden kalemler arasında yer almıştır. Fas'tan yapılan ithalatta fosforik asit, tekstil, ayakkabı, çinko, kurşun önem arz eden kalemler arasında yer almaktadır.

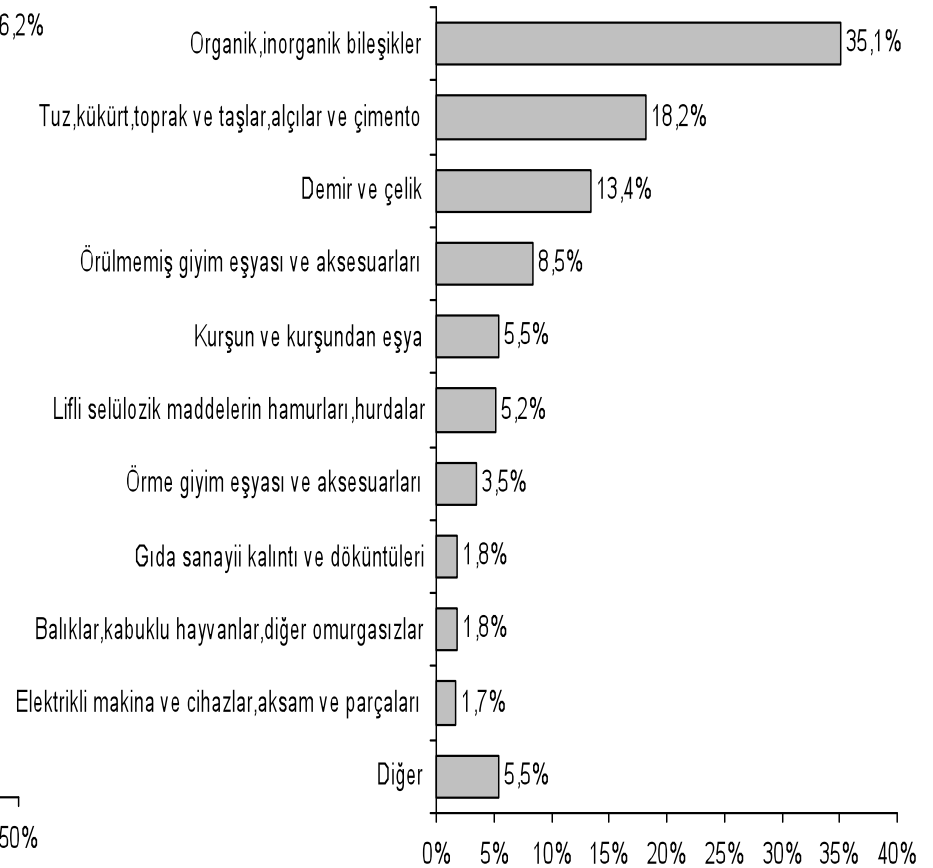
Fas'a yaptığımız ihracatta 2000 yılında 61'inci sıradayken 2007 yılında 33'üncü sıraya yükselmiş 2009 yılında 39'uncu sıraya gerilemiş, 2011 yılında 32'inci sıraya yükselmiştir. İthalatımızda ise 2000 yılında 58'inci sıradayken 2007 yılında 63'üncü sıraya gerilemiş, 2009 yılında 60'ıncı sıraya, 2011 yılında 53'üncü sıraya yükselmiştir.

Türkiye Fas Ticari İlişkiler-2

Fas'ın Türkiye'den İthal Ettiği Ürünler

Fas'ın Türkiye'ye İhraç Ettiği Ürünler

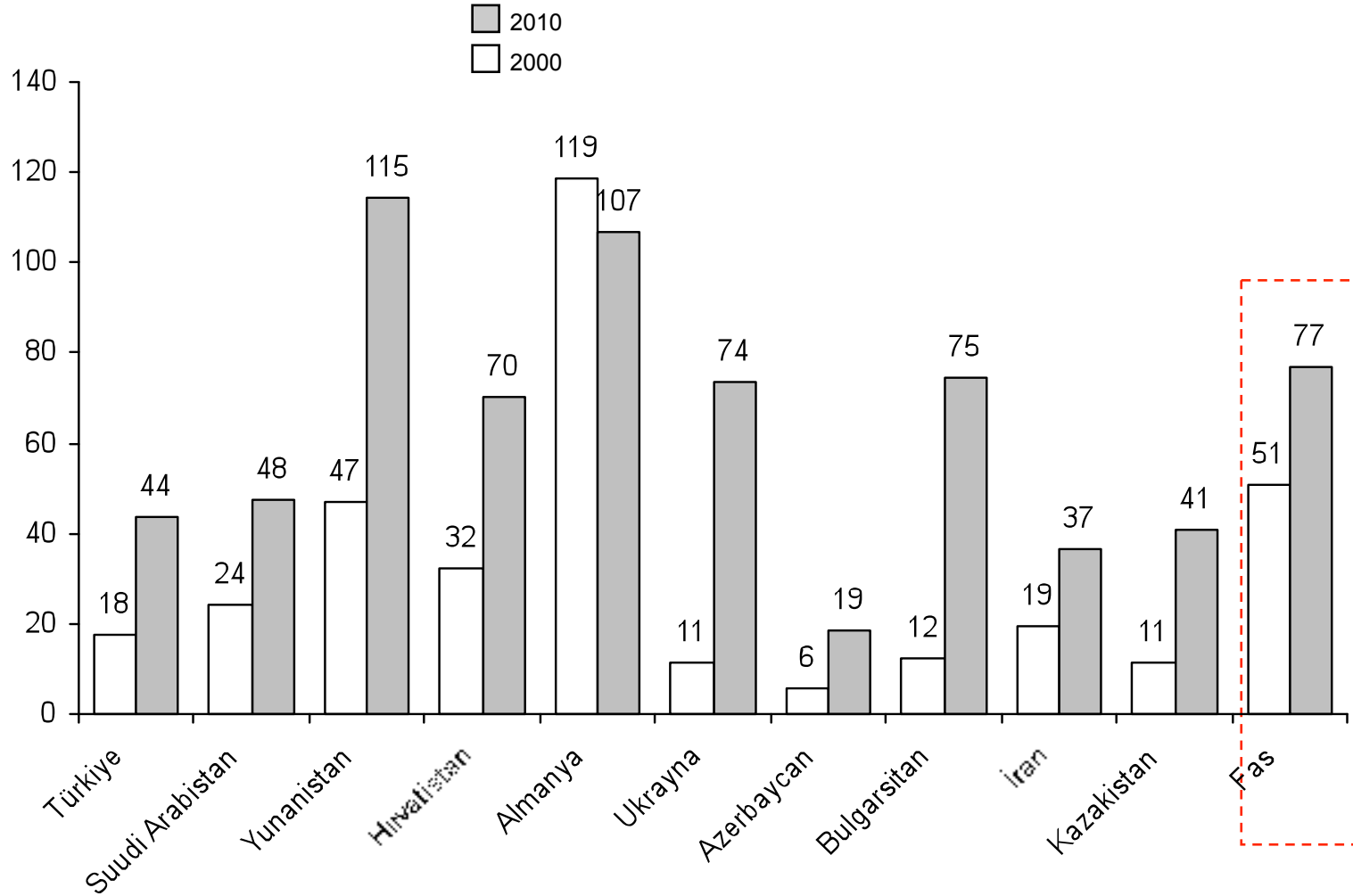
Türkiye 2009 yılında Fas'a en çok demir ve çelik, Kara ulaşım araçları, makine ve aksamaları ihraç etmiştir. Türkiye Fas'dan en çok organik, inorganik bileşikler, tuz kükürt toprak alçılar ve çimento, demir ve çelik almaktadır.

Fas'da Bankacılık Sektörüne Bakış

- 1993'te kabul edilen Bankacılık Kanunu ile, önemli değişiklikler yaşayan Fas bankacılık sistemi, 2005 yılı itibariyle 17 ticari banka, Tanca'da yerleşik 6 offshore banka ve 49 finansman şirketinden oluşmaktadır.
- Fas'ta Wafa Bank'ın 2003 yılı sonunda Fas Ticaret Bankası (La Banque Commerciale du Maroc) ile birleşerek Attijariwafa Bank adını almasından sonra bankacılık sektöründe ticari banka olarak 18 banka faaliyet göstermektedir. Birleşmeden sonra 450'ye yakın şube ile Attijariwafa en büyük banka konumuna gelmiştir. Onu Halk Bankası olarak kabul edilecek Credit Populaire du Maroc ve Fas Dış Ticaret Bankası (Banque Marocaine du Commerce Extérieur-B.M.C.E) izlemektedir.
- Üçte biri Kazablanka'da bulunan 18 bankanın 2033 şubesi, halihazırda 15.000 kişiye bir gişe hizmeti verebilmektedir. Bankacılık sistemi; Fas toplam nüfusunun dörtte birine hizmet verebilmekte ve bu da ağırlıklı olarak şehirlerde gerçekleşmektedir.
- 2005 yılı başında tüm Fas bankalarının toplam mali bilançosu 414 milyar Dirhem (38 milyar Euro) olarak belirlenmiştir. En büyükler olarak belirlenen Credit Populaire du Maroc, Attijariwafa Bank ve Banque Marocaine du Commerce Extérieure-BMCE, Fas bankacılık piyasasının yaklaşık %70'ini temsil etmektedirler. Attijariwafa Bank; 2004 yılında Banque Commerciale du Maroc-BCM ve Wafabank'ın birleşmesiyle önemli bir atak yaparak Fas bankacılık sisteminde ilk sıraya yerleşmiş bulunmaktadır. Faaliyet göstermekte olan özel bankaların büyük bölümü, yabancı bankalar ile ortaklık yapmakta olup, yabancı sermayenin katkısı genelde % 30-35'ler arasında belirlenmektedir.

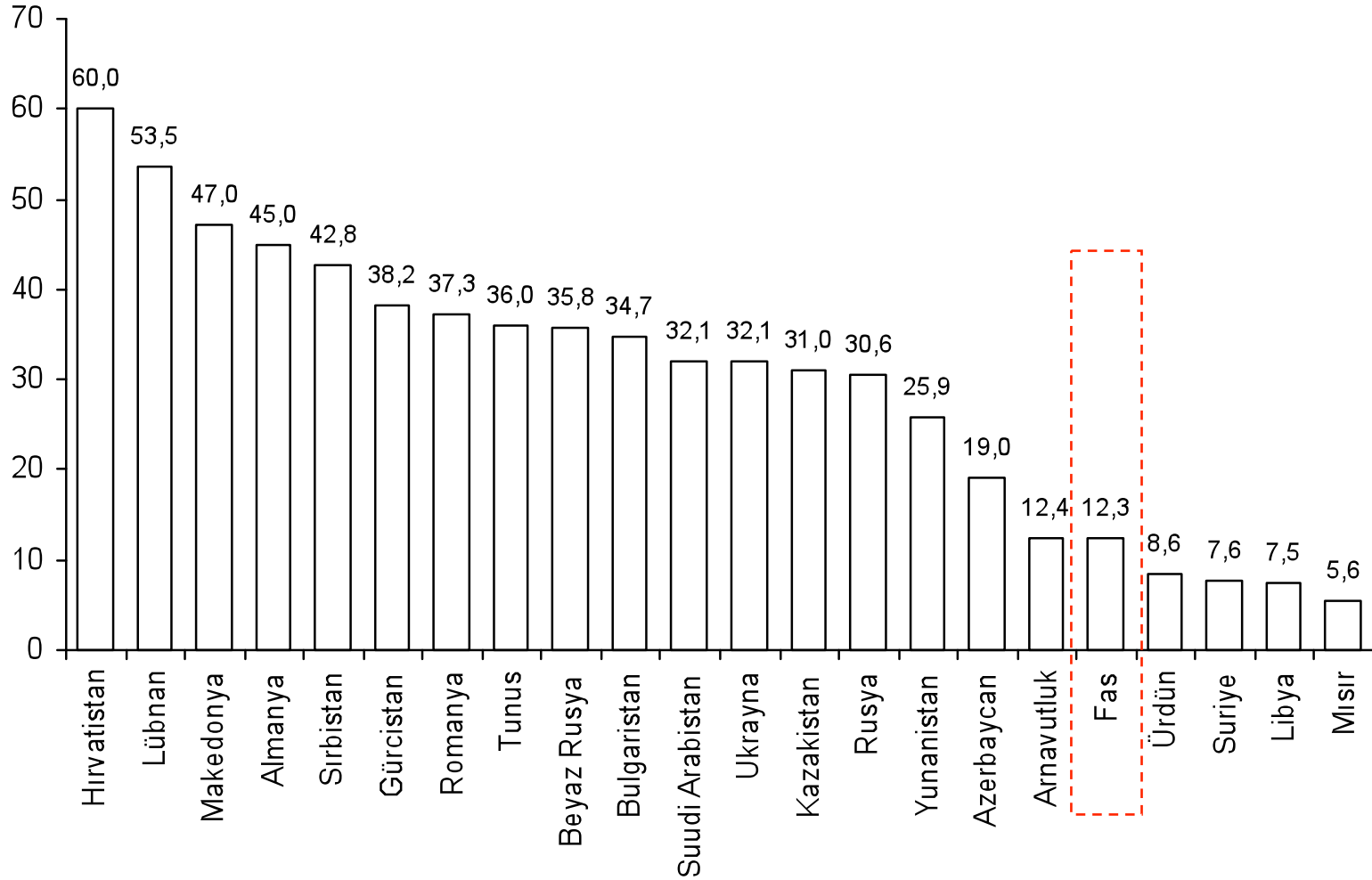
Bankacılık Sektörünün Gelişimi

(%) **Özel Sektöre Verilmiş Yurtiçi Kredilerin GSYİH' deki Payı**

Bankacılık Sektörünün Gelişimi

Yatırım için bankalardan finansman talep eden firmalar (%) - 2009

İçerik

1-Ülke Profili ve Makro Ekonomik Bakış

2-Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapı

3-Perakende Pazarına Genel Bakış

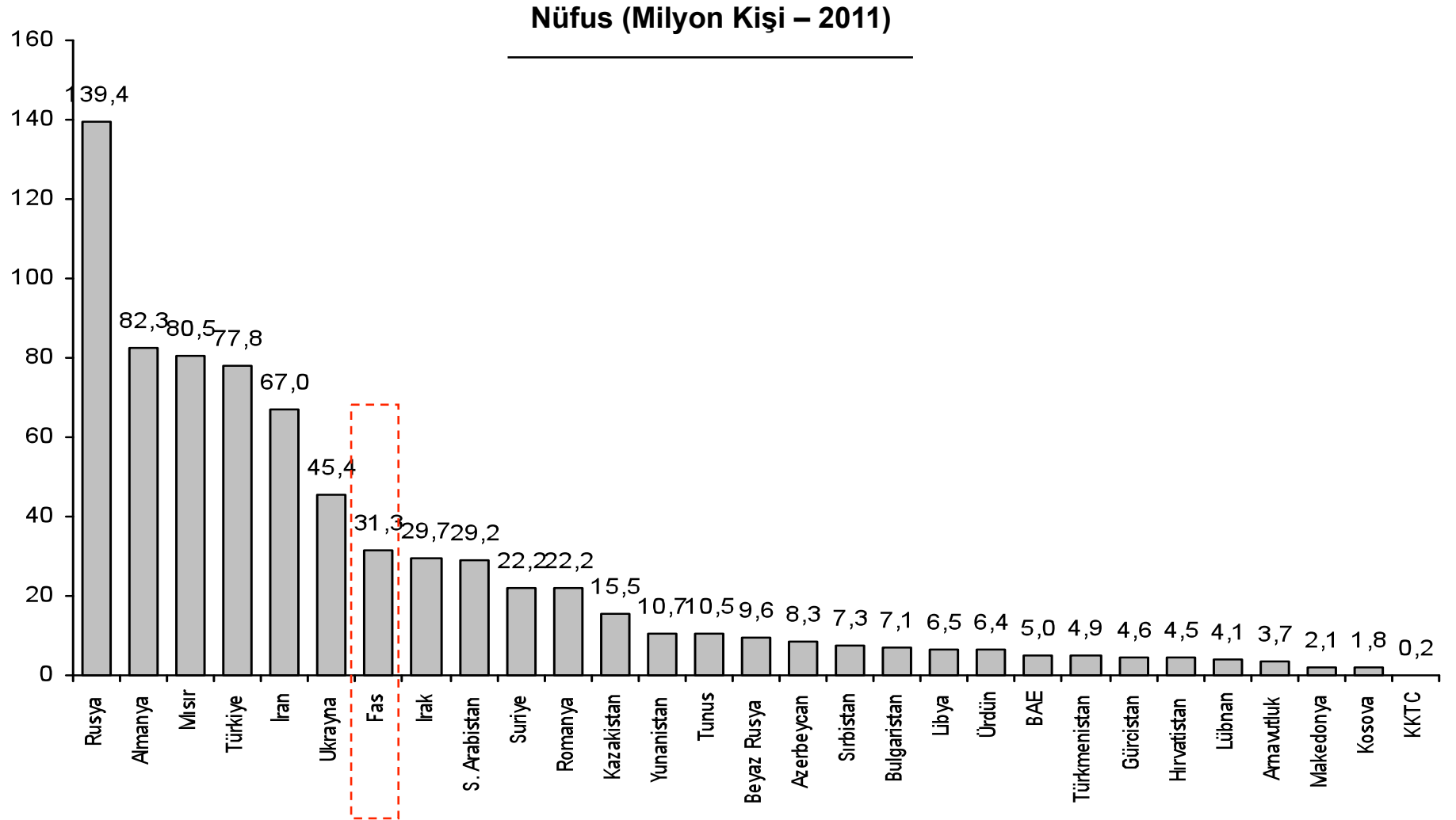
4-Dış Ticaret

5-İnsan Kaynakları Uygulamaları

6-Finansal Yapı ve Dinamikleri

Nüfus Yapısı

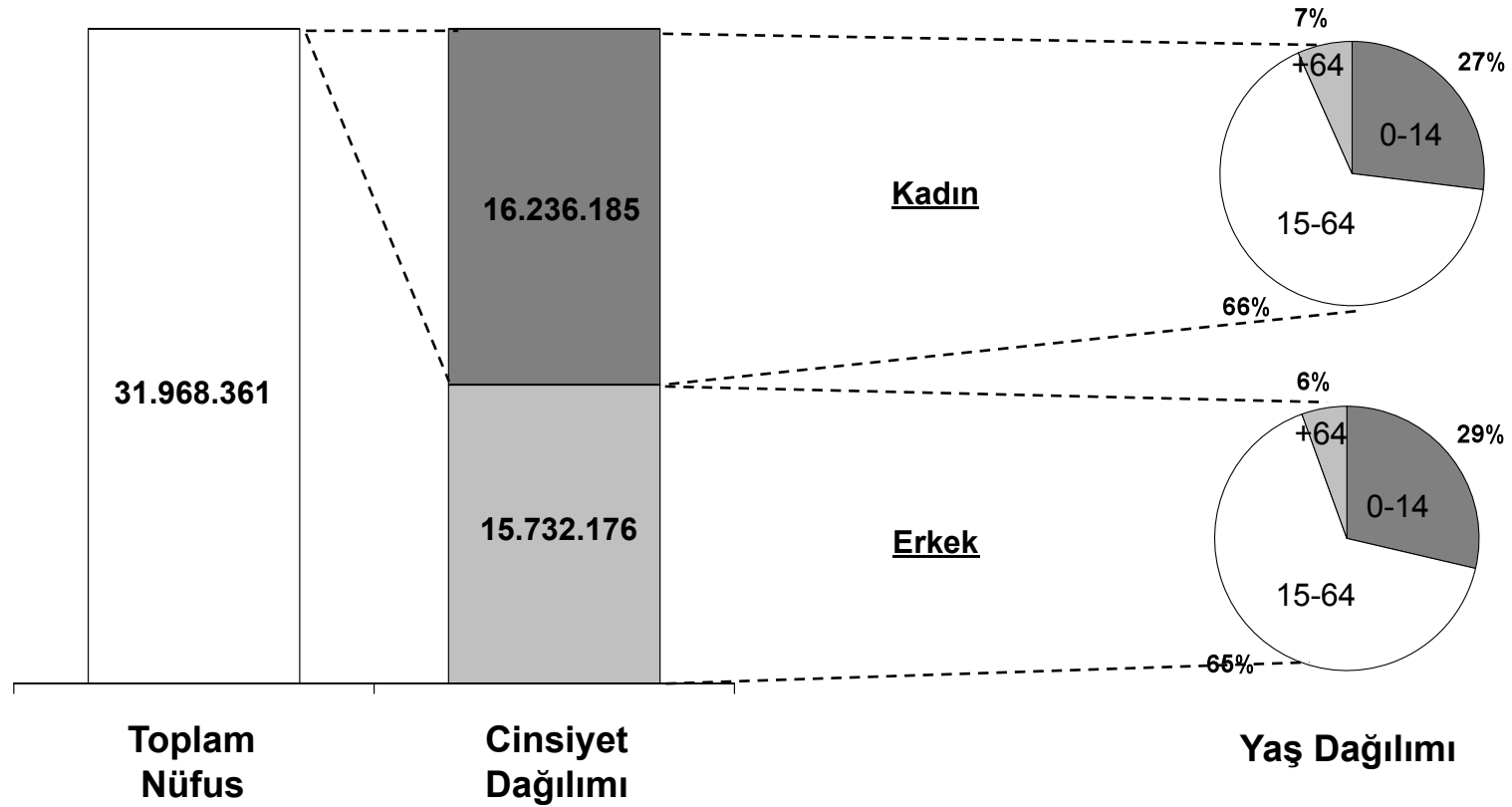
Fas hedef pazarlar arasında fazla nüfusa sahip 6. ülkedir.

Nüfus Yapısı

Demografik profil ülkenin genç bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. 15 yaşın altındaki nüfus genelin %31'ine karşılık gelmektedir. Ülkede yaşayan yabancılar genellikle Fransız, İtalyan ve İspanyollardan oluşmaktadır. 1,7 milyon Faslı yurtdışında yaşamaktadır. Bunların çoğunluğu Avrupa ülkelerinde yaklaşık yarısı Fransa'da ikamet etmektedir.

Nüfus Yapısı - 2011

Nüfus Yapısındaki Gelişim - 2011

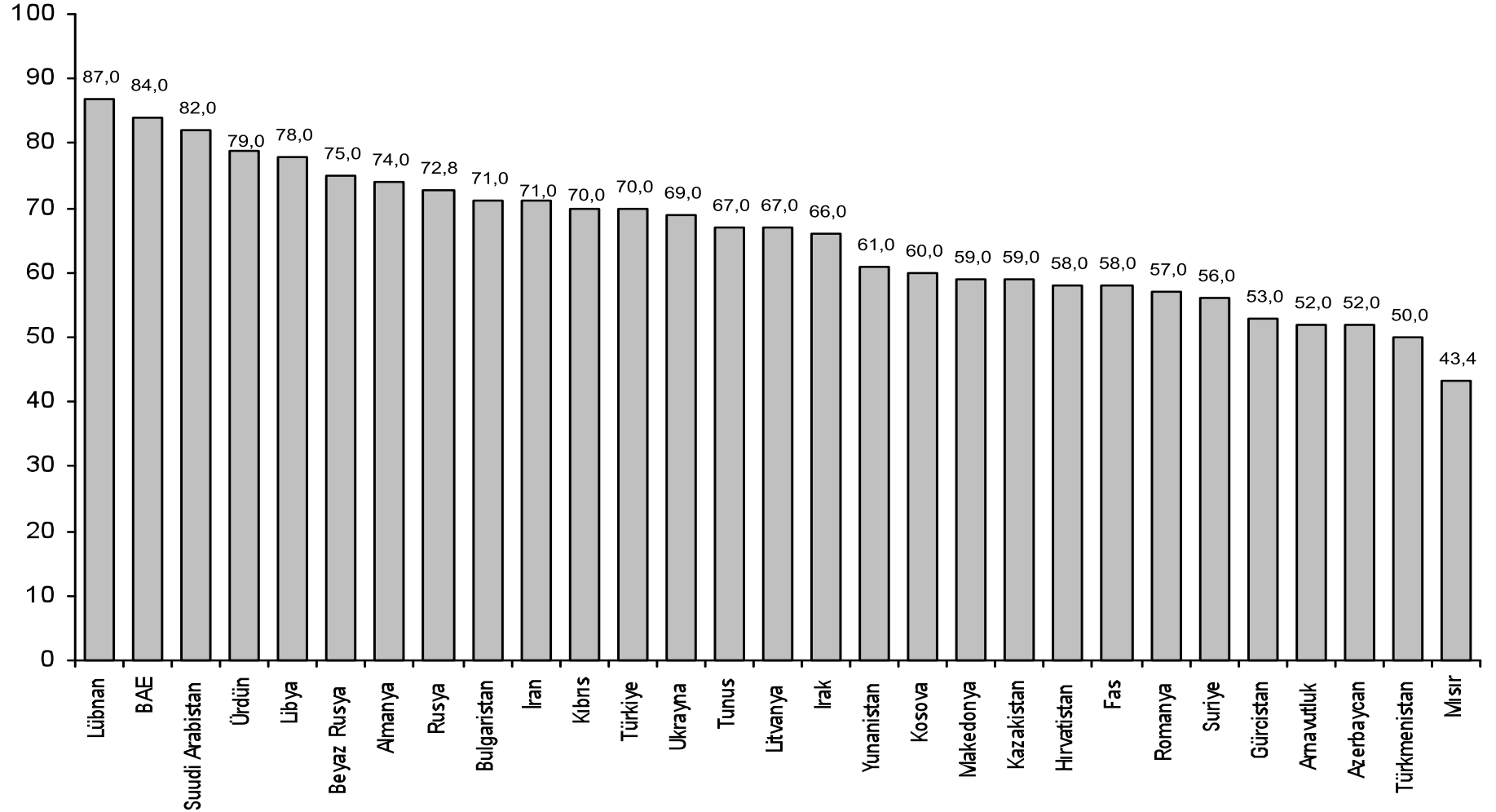
Doğum Oranı	19.19 doğum / 1.000 kişi
Ölüm Oranı	4.75 ölüm / 1.000 kişi
Göç Oranı	-3.77 göç / 1.000 kişi
Şehirleşme	%58
Şehirleşme Büyüme Oranı	% 2,1
Ortalama Yaşam Süresi	75.90 yıl
Erkek	72.84 yıl
Kadın	79.11 yıl

Kişisel Özellikler

	boy (m.)		kilo (kg.)	
	erkek	kadın	erkek	kadın
azerbaycan	1,72	1,65	76,1	64,8
bulgaristan	1,75	1,63	79,3	67,1
almanya	1,78	1,65	82,4	67,5
yunanistan	1,76	1,63	85,0	67,7
iran	1,73	1,60	76,0	65,0
irak	1,65	1,56	75,0	64,8
türkiye	1,74	1,59	86,4	63,0
hrvatistan	1,78	1,73	65,9	62,9
sırbistan	1,77	1,71	75,0	62,0
rusya	1,75	1,68	73,0	69,0
lübnan	1,74	1,58	76,1	68,7
romanya	1,72	1,65	73,0	58,0
suriye	1,71	1,62	80,0	66,0
fas	1,71	1,62	73,0	65,0
mısır	1,70	1,60	72,0	56,7
tunus	1,70	1,62	76,1	64,8
libya	1,57	1,52	77,0	65,0
kazakistan	1,70	1,63	76,1	64,8
ukrayna	1,76	1,67	82,0	58,0
bae	1,70	1,55	79,6	57,5
kosova	1,77	1,71	75,0	62,0
arnavutluk	1,65	1,53	74,0	51,0
gürcistan	1,74	1,60	72,5	66,0
suudi arabistan	1,75	1,65	64,0	55,0
beyaz rusya	1,82	1,67	75,0	53,0
kktc	1,71	1,59	70,0	58,0
makedonya	1,71	1,62	79,3	65,6
ürdün	1,72	1,63	74,0	60,0
türkmenistan	1,71	1,61	74,7	61,8

Şehirleşme-1

Ülke genelinde şehirleşme %58 ile hedef pazarlar arasında şehirleşme bakımından ilk 20 ülke içerisinde.

Şehirleşme-2

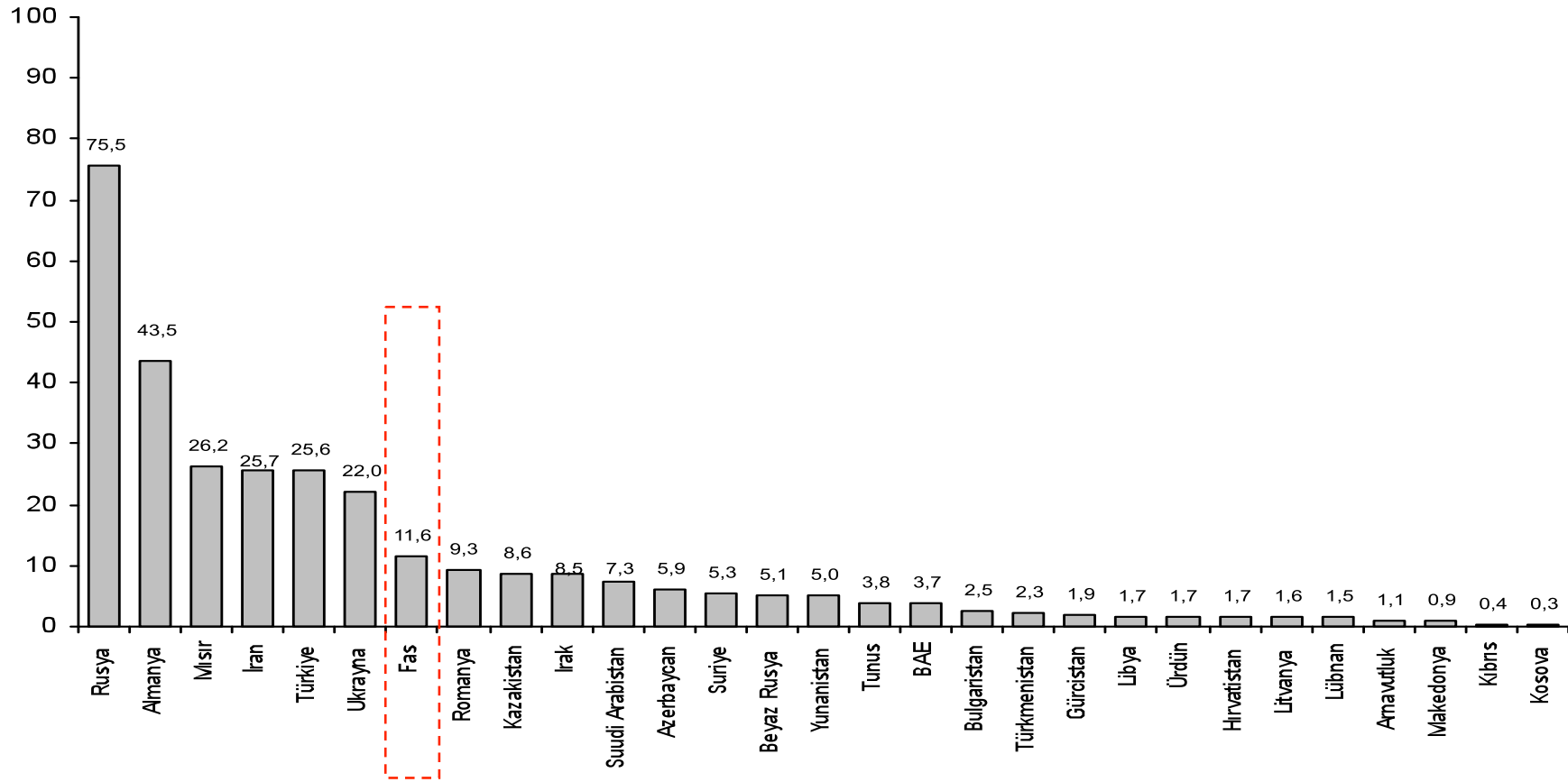
Nüfus Sayısına Göre En Büyük 10 Şehir

Kazablanka	3 356 337
Rabat	1 884 917
Fas	1 072 468
Marakeş	953 305
Tanger	793 776
Miknas	616 110
Akadir	600 177
Ujdah	435 378
Kenitra	418 222
Titwan	363 031

İşgücü

Fas hedef pazarlar arasında fazla işgücüne sahip 6. ülkedir.

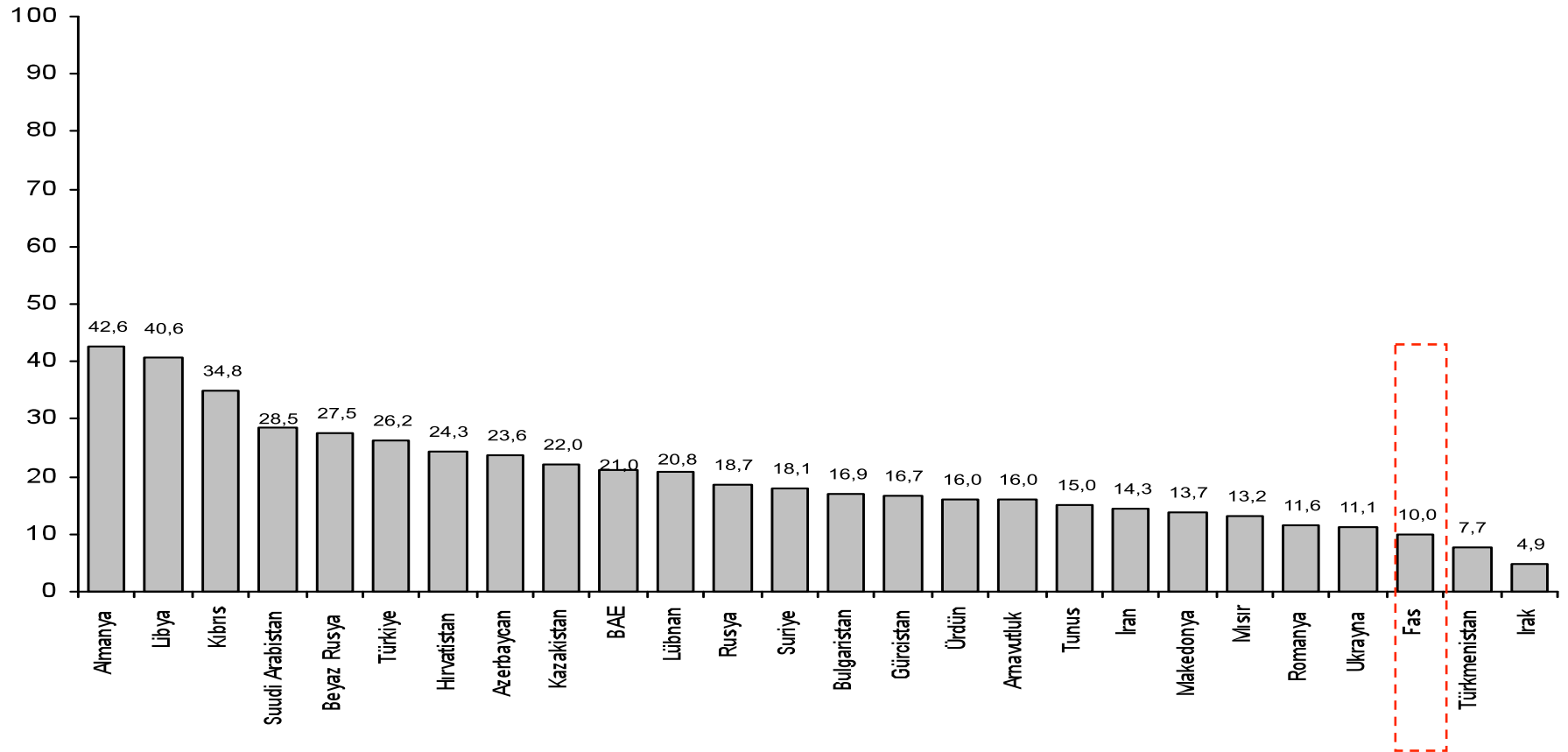
İşgücü sayısı (Milyon Kişi – 2011)

GSYİH'nin İşgücüne Paylaşımı

Fas hedef pazarlar arasında 10,000 USD' lik çalışan başına düşen GSYİH ile 3.gruptadır.

Çalışan Başına Düşen GSYİH(Bin USD)-2011

İşsizlik

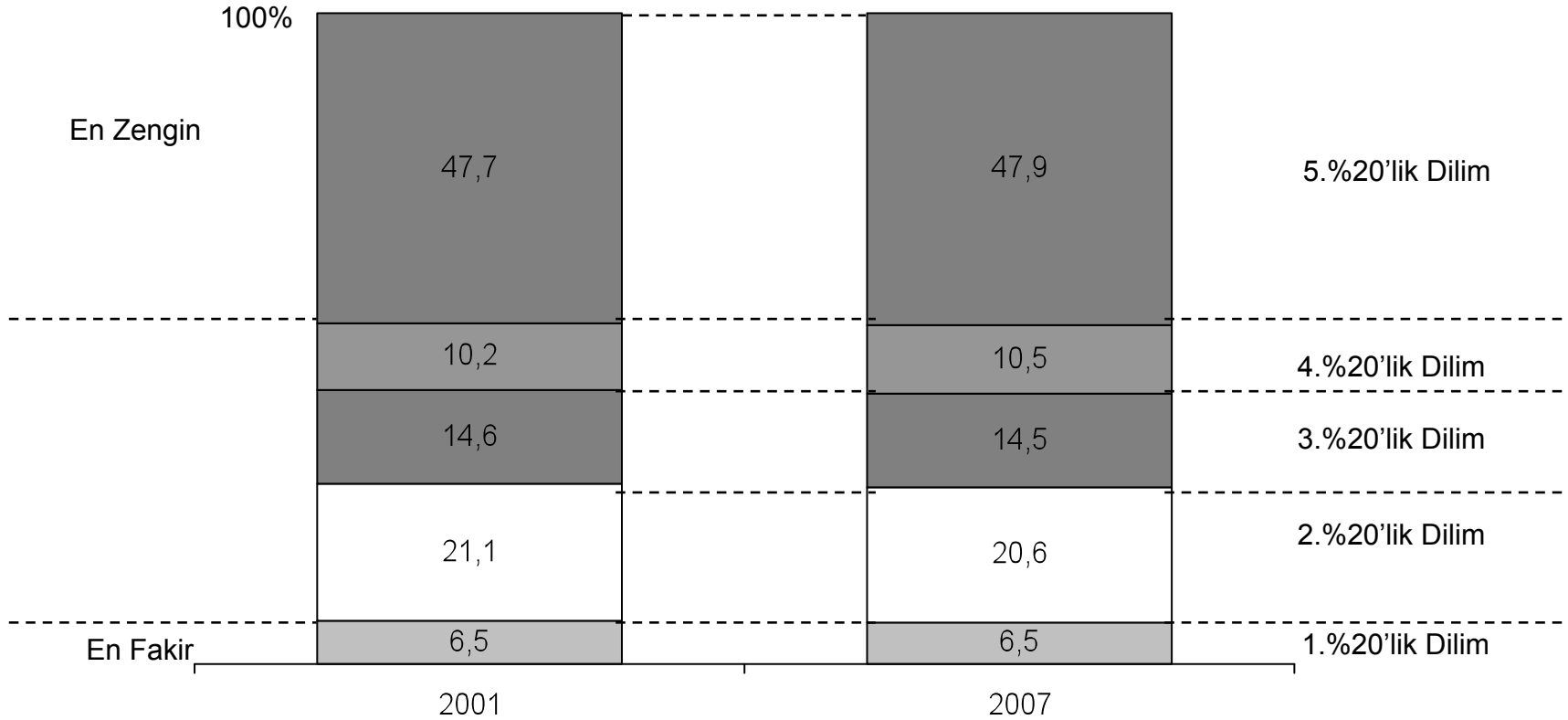
Fas da resmi verilere göre yaşları 15 ile 24 arasında olan gençler arasında işsizlik %16. Bu oran, şehirlerde %32 seviyelerine kadar çıkmıştır.

- Ülke genelinde işgücü sayısının 11,5 Milyon olduğu tahmin edilmektedir.
- İşsizlik özellikle genç nüfus içerisinde daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir.
- Ülke genelinde fakirlik seviyesi tüm nüfus içerisinde %15 seviyesindedir.
- Gençlerin okulu bırakması, Fas eğitim sisteminin başarısızlığının doğrudan sonucu. Dünya Bankası'nın 2009 yılı eğitim raporuna göre, ilkokula kayıt olmuş 100 öğrenciden sadece 13'ü bir lise diploması alabiliyor.
- Satın alma gücü paritesine göre 12 aylık bir çalışan ücreti 2.700 USD seviyesindedir.

Sosyoekonomik Gruplar

Fas gelir dağılımındaki en yüksek ve en düşük gelir dağılımı arasındaki fark sosyo ekonomik yapının dengesizliğini göstermektedir.

Sosyo Ekonomik Grupların %20'lik Dilimlere Göre Kırılımı

İçerik

1-Ülke Profili ve Makro Ekonomik Bakış

2-Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapı

3-Perakende Pazarına Genel Bakış

4-Dış Ticaret

5-İnsan Kaynakları Uygulamaları

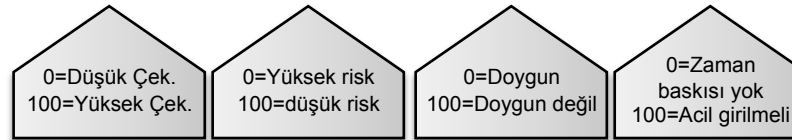
6-Finansal Yapı ve Dinamikleri

Genel Görünüm

- Perakende pazarı geçtiğimiz 10 yıl içerisinde önemli bir gelişim gösterdi.
- Pazar halen gelişmiş organize perakendecilikten uzak bir görünüm içerisinde.
- Kişi başı harcanabilir gelirin artması ve toplumun tüketime yatkın olması önemli bir avantaj.
- Pazara girmiş yabancı markalar rekabetin yok denecek kadar az olmasından dolayı mevcut performanstan mutlu.

2011 Global Perakende Gelişim Endeksi

2011 Sıralama	Ülke	Bölge	Pazar Çekiciliği (%25)	Ülke Riski (%25)	Pazar Doygunluğu (%25)	Zaman Baskısı (%25)	GRDI Skoru	2010 Sıralaması farkı
1	Brezilya	Latin Amerika	100.0	79.4	42.9	63.9	71.5	4
2	Uruguay	Latin Amerika	85.0	73.8	63.6	39.6	65.5	6
3	Şili	Latin Amerika	84.3	100.0	30.3	44.3	64.7	3
4	Hindistan	Asya	28.9	59.9	63.1	100.0	63.0	-1
5	Kuveyt	MENA	80.4	80.6	57.3	27.1	61.3	-3
6	Çin	Asya	49.5	76.5	31.0	87.7	61.2	-5
7	Suudi Arabistan	MENA	70.9	80.7	50.6	35.7	59.5	-3
8	Peru	Latin Amerika	39.8	61.5	72.0	59.5	58.2	1
9	BAE	MENA	87.6	88.9	12.6	42.9	58.0	-2
10	Türkiye	MENA	83.8	65.5	45.0	37.0	57.8	8
11	Lübnan	MENA	56.3	43.0	57.5	53.8	52.6	Bilinmiyor
12	Mısır	MENA	22.1	49.5	85.5	52.7	52.5	1
13	Arnavutluk	Doğu Avrupa	19.9	48.3	79.6	60.5	52.1	-1
14	Rusya	Doğu Avrupa	76.2	49.1	30.9	51.0	51.8	-4
15	Kazakistan	Asya	29.2	30.1	87.5	60.1	51.7	Bilinmiyor
16	Endonezya	Asya	38.2	53.0	54.5	58.8	51.1	0
17	Fas	MENA	22.6	72.9	52.8	54.8	50.8	-2
18	Filipinler	Asya	26.2	54.3	66.1	51.0	49.4	4
19	Tunus	MENA	37.5	75.2	63.0	21.3	49.3	-7
20	Sri Lanka	Asya	8.4	52.6	86.5	42.4	47.5	Bilinmiyor

Yabancı Markaların İlgisi

- Yabancı markaların ülkeye ilgisi halen istenilen seviyede değil.
- Pazara giriş yapmış markaların genelde lokal bayilerle işbirliği içerisine girdiği görülmektedir.
- Zara, Celio, Aldo, Carrefour pazara ilk giriş yapmış ve rekabetin olmamasından dolayı pazarı domine eden oyunculardan bazılarıdır.
- Lüks tüketimin de önümüzdeki dönemde gözde alan içerisine gireceği tahmin edilmektedir.
- Perakende yönetim bilgisinin yok denecek kadar az olması ve AVM yatırımlarının istenen profesyonellikte olmaması yabancı markaların pazara girişteki ana çekincelerindendir.

Cadde / AVM Mağazacılığına Bakış

- AVM perakendeciliği halen istenen seviyede değil. Mevcut AVM'lerin küçük olması, belli standartlar çerçevesinde dizayn edilmemiş olması ve yönetim tarafındaki (tüketici beklentilerine cevap verebilme ve marka karması) zaaflar en büyük sıkıntı.
- Rabat'ta hizmete giren Mega Mall bu yöndeki sıkıntıları gidermiş durumda. Hem tüketicilerin hemde markaların olumlu reaksiyon verdiği bilinmektedir.
- Cadde mağazacılığı popüleritesini korumaktadır. Casablanca'da Al Massira Boulevard ve Rabat'da Avenue Fal Ould Omeir önemli caddelerin başında gelmektedir.
- İyi lokasyonlar için hava parası önemli bir maliyet.

Yeni AVM Yatırımları

AVM	Şehir	GLA(m2)	Açılış
Anfaplace	Casablanca	30,000	2012
Morocco Mall	Casablanca	70,000	2012
Carré Eden	Marrakech	19,000	2013
Tangier City C.	Tangier	30,000	2012

İçerik

1-Ülke Profili ve Makro Ekonomik Bakış

2-Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapı

3-Perakende Pazarına Genel Bakış

4-Dış Ticaret

5-İnsan Kaynakları Uygulamaları

6-Finansal Yapı ve Dinamikleri

İthalat Esnasında Uygulanan Vergiler

Gümrük Vergisi:

Oranlar

-Genel

%13,3

-Tarım

%43,4

-Tekstil

%11,1

-Ahşap ürünleri

%16

CIF Değer Harcı:

%0,25

Katma Değer Vergisi:

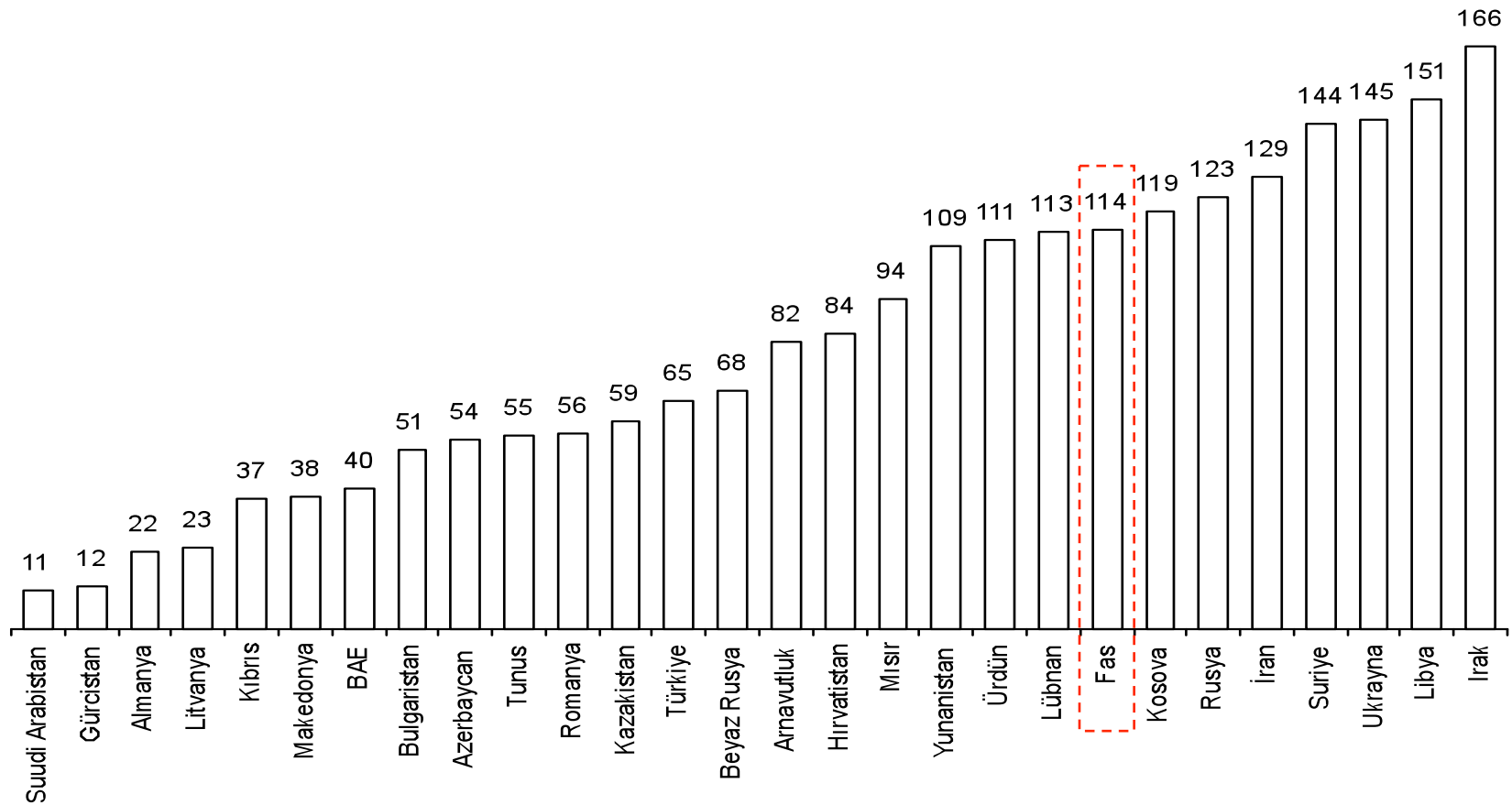
-Genel:

%20

Fas'da Dış Ticaret Süreçlerinin Değerlendirilmesi

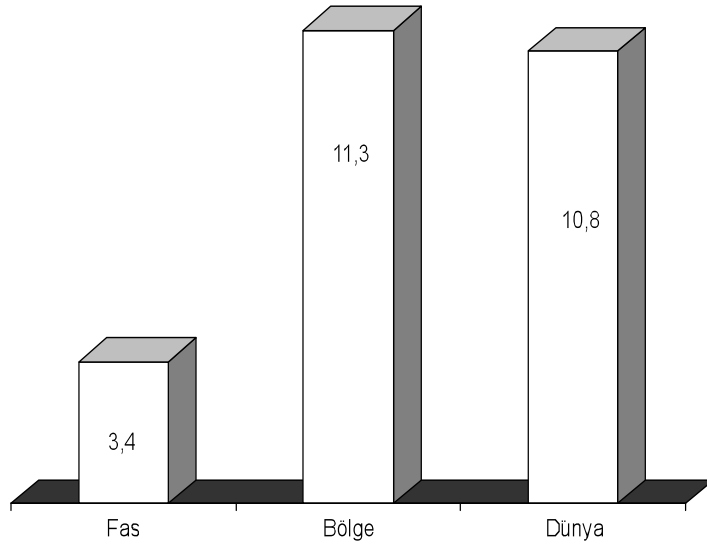
Dünya Bankası tarafından 183 ülke için yapılan bir araştırmada; Fas dış ticaret süreçlerinde hedef pazarlar içerisinde en iyi performans gösteren 21. ülkedir.

Dış Ticaret Süreçlerinin Değerlendirilmesi (1: En iyi)

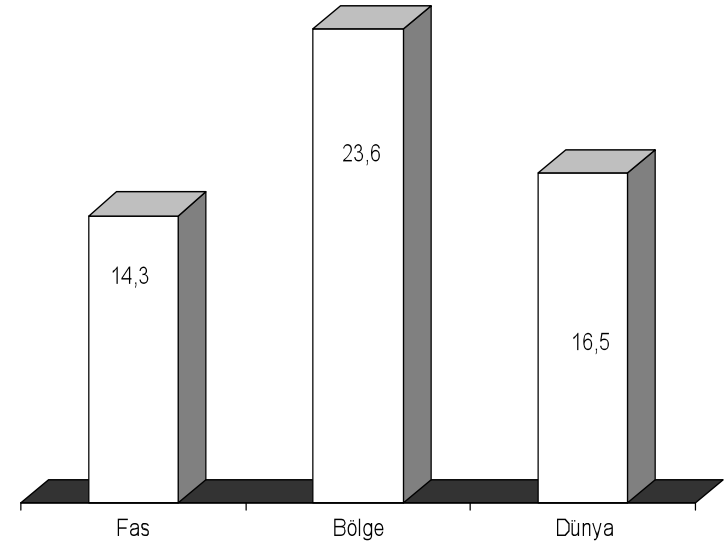
Gümrük Mevzuatında Yaşanmış Süreçler

**İthalat esnasında ürünlerin
gümrükten çekilme süreci(gün)**

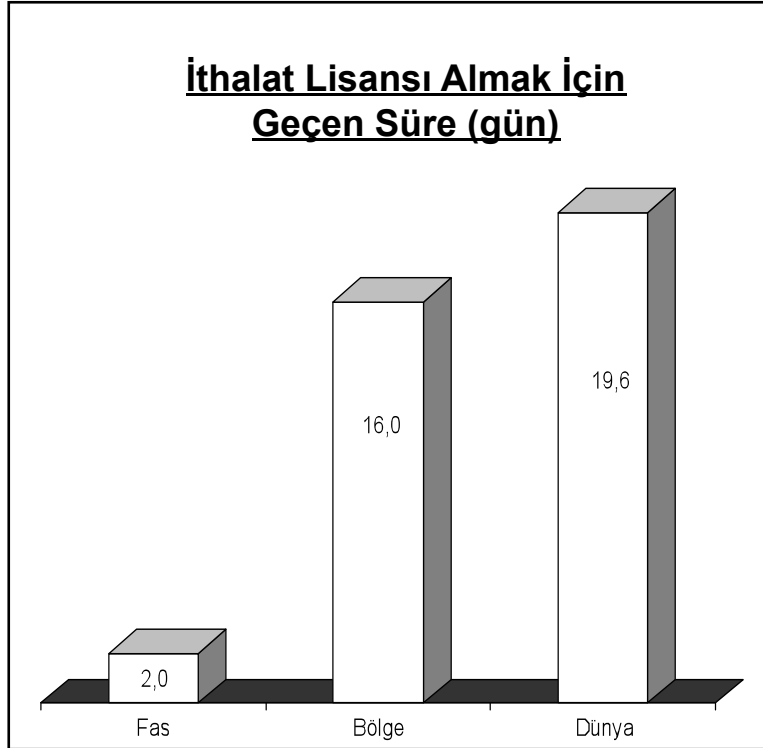
Gümrükten ürün çekilme süreci hem dünya hemde bölgesel ortalamanın altındadır.

**İthalatçı firmaların Gümrük ve Vergi
Mevzuatını Ana Sorun Görmesi (%)**

İthalatçı firmalar, mevzuat ve vergileri genel anlamda ana sorun olarak görmemektedir.

İthalat Lisansı

İthalatçı lisansı alabilmek için harcanan süre dünya ve bölge ortalamasının altındadır.

Fas'daki Resmi Kurumlar ve Dernekler

DIŐIŐLERİ VE KOOPERASYON BAKANLIĞI

Avenue Roosevelt 10 000 Rabat, Morocco

Tel: 21277621 65/76 28 41

Fax: 21277646 79

MALİYE VE YABANCI YATIRIM BAKANLIĞI

Quartier Administratif Rabat, Morocco

Tel: 21277609 43

Fax: 21277640 81

TİCARET, SANAYİ VE EL SANATLARI BAKANLIĞI

Quartier des Ministeres RabatChellah, Morocco

Tel: 212776 18 70

Fax: 212776 01 92

DIŞ TİCARET BAKANLIĞI

63, Avenue Moulay Youssef 10 000 Rabat, Morocco

Tel: 212770 33 63

Fax: 212773 50 23

FAS İHRACATI GELİŐTİRME MERKEZİ

23, rue Bnou Majed El Bahar Casablanca, Morocco

Tel: 212230 22 10/ 30 75 43

Fax: 212230 17 93

FAS TİCARET VE SANAYİ ODALARI FEDERASYONU

6, rue Arfoud Hassan, Rabat, Morocco

Tel: 212776 70 51

Fax: 212776 70 76

İçerik

1-Ülke Profili ve Makro Ekonomik Bakış

2-Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapı

3-Perakende Pazarına Genel Bakış

4-Dış Ticaret

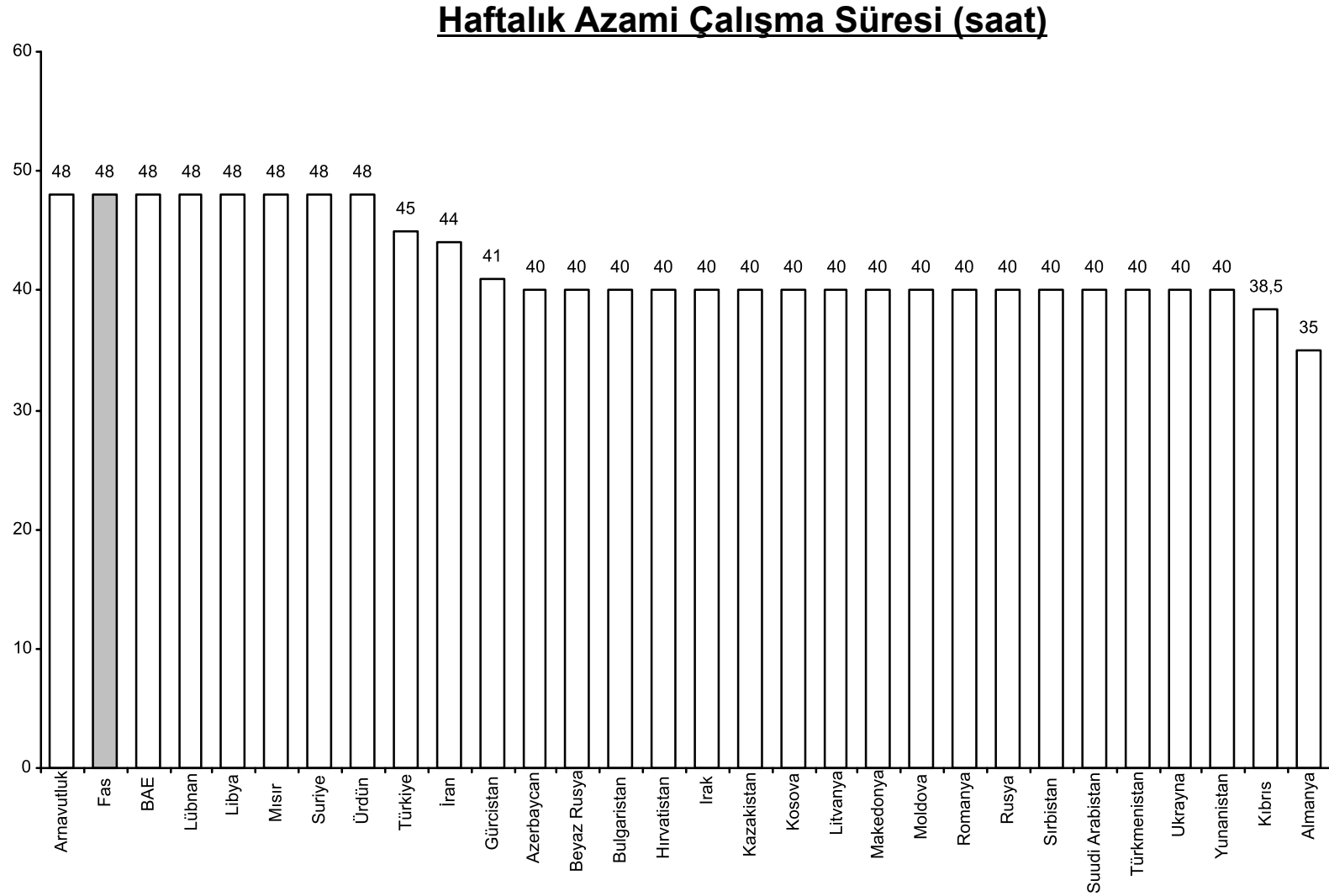
5-İnsan Kaynakları Uygulamaları

6-Finansal Yapı ve Dinamikleri

İş Gücü Profili

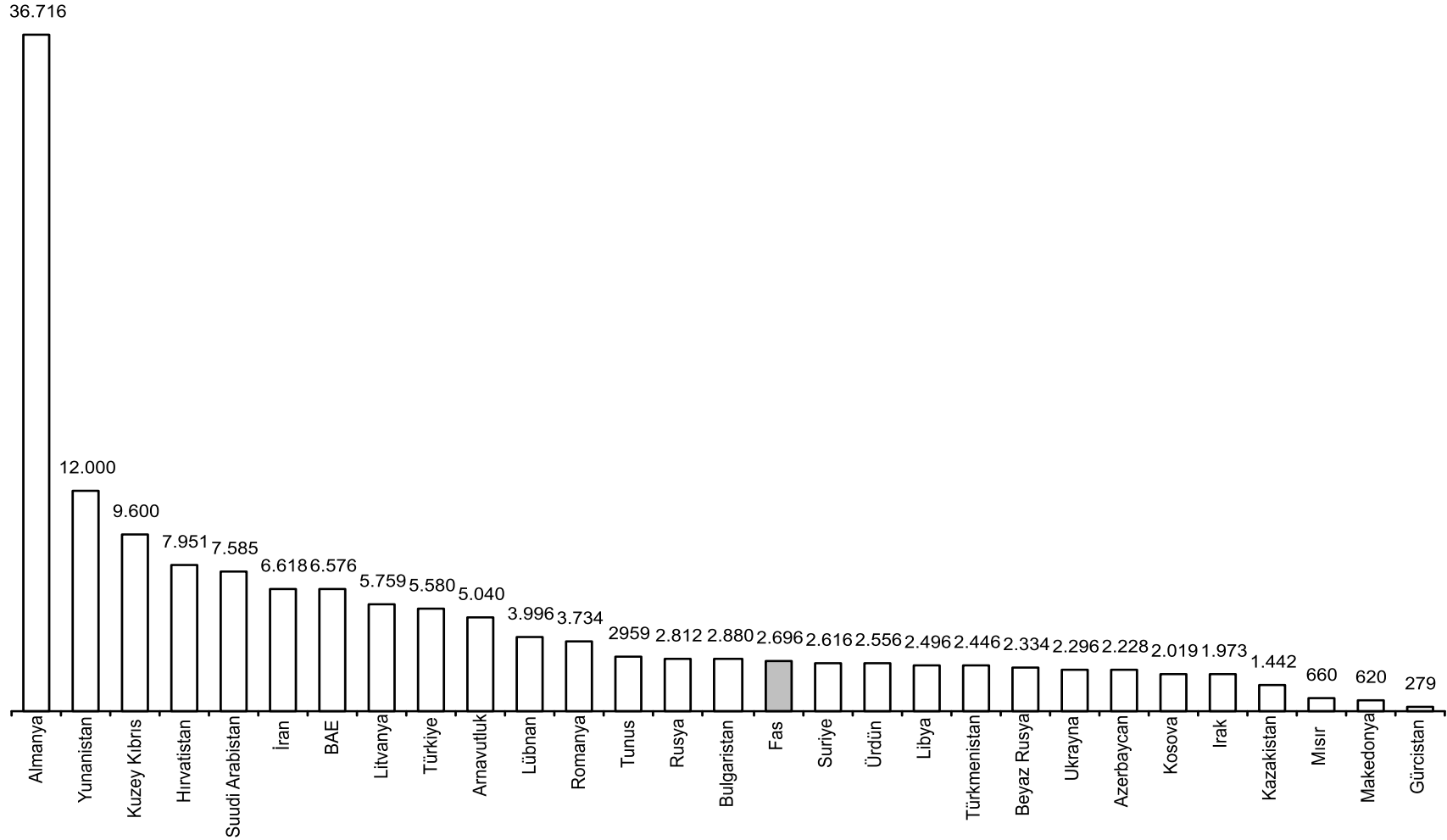
1. Sektör genelinde kaliteli ve eğitilmiş işgücü yetersiz.
2. Perakende yönetim ve işletim bilgisi her kademede düşük.
3. Yabancı bir şirkette ve markada çalışabilme özellikleri diğer ülkelere göre daha düşük
4. Ticari ahlak seviyeleri ortalama düzeyde.
5. Çalışma saatlerine sadıkdırlar.

Haftalık Azami Çalışma Süresi

Yıllık Brüt Asgari Ücret

Yıllık Brüt Asgari Ücret (\$)

Dikkat Edilmesi Gereken Konular

1. Günlük ortalama çalışma süresi 8 saattir.
2. Yasalar gereği bir yıl içerisinde fazla mesai 100 saat ile sınırlıdır.
3. Maaş ödemeleri ayda minimum 1 seferde yapılıyor.
4. Maaşların kanunen resmi gösterilmesi önemli.
5. Fazla mesai uygulamasında normal saat ücretinin %25'i kadardır.
6. İlk yıldan itibaren yıllık izin süresi minimum 18 işgünüdür. 5. yıldan itibaren 19.5 işgünüdür.

İçerik

1-Ülke Profili ve Makro Ekonomik Bakış

2-Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapı

3-Perakende Pazarına Genel Bakış

4-Dış Ticaret

5-İnsan Kaynakları Uygulamaları

6-Finansal Yapı ve Dinamikleri

Yasal Süreçler: Şirket Kurulumu

Önemli Hususlar

1. Şirket kuruluşlarının basitleştirilmesi ve tek girişten (quichet unique) tüm işlemlerin yapılabilmesi düzenlemesinde olduğu gibi başarıya ulaşmıştır. Buna göre ülkenin 16 ayrı bölgesinde kurulan Bölgesel Yatırım Ajanslarına (Centres Régionaux d'investissement) başvurmak suretiyle şirket kuruluşunu tek bir birimden gerçekleştirmek mümkün bulunmaktadır.
2. Ülkede Türk vatandaşlarının şirket kurmalarını kısıtlayan, engelleyen veya yerli bir ortak alınmasını zorunlu kılan bir düzenleme bulunmamaktadır. Türk vatandaşları pasaportları ile yukarıda bahse konu bölgesel yatırım ajanlarına şahsen başvurmak suretiyle şirket kuruluş işlemlerini başlatabilmektedirler.
3. Fas Borçlar kanunu hükümlerine göre, ülkemizde de olduğu gibi değişik tipte şahıs (kollektif ve komandit şirket) ve sermaye şirketi (anonim şirket, limited şirket, paylı komandit şirket) tanımı mevcuttur.
4. Bu şirket modellerinden ülkemiz vatandaşlarının en çok reğbet ettikleri limited şirket modeli incelendiğinde; şirketin tek ortaklı veya azami 50 ortaklı kurulabileceği, ortakların koydukları sermaye payı ile sorumlu oldukları, şirket için asgari 10.000 Dirhem (yaklaşık 1.000 EURO) kuruluş sermayesi gerektiği görülmektedir.

Yasal Süreçler: Şirket Kurulumu

Önemli Hususlar

1. Firma kuruluş maliyeti limited şirketler için 1.300-1.400 Euro arasında değişmektedir. Bu bedel şirketin sermaye miktarının belirli bir kısmının blokajı, gerekli belgelerin temini için sermaye miktarı üzerinden hesaplanan harçlar/rüsumlar ve şirket merkezi olarak gösterilecek adres için aracı şirkete ödenen bedel gibi kalemlerden oluşmaktadır.
2. Diğer taraftan, ülkemizdeki bir şirketin bu ülkede açılacak şubesinin ayrı bir prosedürü bulunduğundan bazı belgelerin Fas'a gelmeden temin edilmesi gerekmektedir. Bu belgeler; ana şirket ticaret sicil kaydı(ticaret sicil gazetesi), ortakların bu ülkeden sube açılması yönünde aldıkları yönetim kurulu kararı, bu ülkede şirketi temsile yetkili kılınan kişiye dair yönetim kurulu kararı, vergi dairelerinden temin edilecek şirketin vergi kaydı belgesidir (borcu bulunmadığını gösterir belge). Söz konusu evrakın noter tasdikli arapça/veya fransızca çevirilerinin Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk Dairesince onaylandıktan sonra Müşavirliğimize ibrazı gerekmektedir. Yapılacak başvuru çerçevesinde Fas Makamlarına sunulmak üzere bir üst yazı tarafımızdan hazırlanmaktadır.
3. Şirket kuruluşuna ilişkin başvurular yukarıda bahse konu yatırım ajanlarına doğrudan yapılabileceği gibi bir muhasebeci veya Fas'ta yerleşik, yatırım danışmanlığı yapan vatandaşlarımıza ait firmalar üzerinden belirli bir ilave ücret ödemek suretiyle de gerçekleştirilebilmektedir. Bazı muhasebeci irtibat numaraları, burada yerleşik danışmanlık firmalarımızın bilgileri ile önemli yatırım ajanslarının adresleri ekte yer almaktadır.

Şirket Kuruluşu

Fas şirket kurma prosedürlerinde, harcanan zaman ve masraflar konusunda bölge ülkelerine göre avantajlı bir konumdadır.

	Fas	Bölge	OECD
Prosedürler	6	8	5
Süre (gün)	12	20.0	13
Maliyet (%Kişi başı GNI)	15.7	35.0	4.7
Min. Ser. (% Kişi başı gelir)	10.7	86.7	14.1

Vergi Mevzuatı-1

Kurumlar Vergisi	% 30
Katma Değer Vergisi	% 20
Gerçek Kişilerin Gelir Vergisi	% 38

Muhasebe Standartları ve Uyulması Gereken Kurallar

1. Fas muhasebe mevzuatı Fransız modeline göre tasarlanmıştır.
2. Bu mevzuata göre yıllık raporlar mali yılın sonunda bildirilmelidir.
3. Raporlarda bilanço, gelir-gider tablosu, satışlar, kambiyo gelirleri ve istisnalar bulunmalıdır.
4. Muhasebe işlemleri resmi olarak sertifikalı kişilerce yapılmalıdır.